

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Marie Hrušková: Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za 1. pololetí roku 2002	3
Vladimír Jorda: Společnost přátel Afriky v Olomouci v 1. polovině roku 2002	7

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Miroslav Houska: Blahopřejeme spřáteleným zemím	9
Miroslav Houska: 25. výročí vyhlášení lidové moci v Libyjské arabské lidové socialistické džamáhíríji	9
Projev velvyslance Libyjské arabské lidové socialistické džamáhíríje J.E. pana Omara Muftáh Dallala na slavnostním večeru k 25. výročí převzetí moci libyjským lidem.	10
Projev předsedy SČA Josefa Regnera pronesený u příležitosti 25. výročí vyhlášení lidové moci Libyjské arabské lidové socialistické džamáhíríje	11

STUDIE A DOKUMENTY

Otevřený dopis SČA k eskalaci násilí na Blízkém východě a spornému výroku premiéra ČR v průběhu jeho návštěvy Izraele, adresovaný generálnímu tajemníkovi OSN Kofi Annanovi	12
Mesfin Gedlu: Léopold Sédar Senghor (1906–2001).	13
Jaroslav Bureš: Hlavní přínos 5. řádné euro-středomošské konference ve Valencii	16
J. Siro: Výsledky zasedání Hospodářské a sociální rady OSN v Ženevě.	21
J. Siro: Význam Světové konference OSN proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci v Durbanu.	25
Vladimír Klíma: Holubův černý den a jeho následky	27

KULTURA

Jitka Vlčková: Pražské výstavní síně přiblížily atmosféru subsaharské Afriky	30
Jiří Černoch: Netušený svět afrického umění.	32
Jaroslav Bureš: Richard Pešek – malíř, který si oblíbil arabský svět	33

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Josef Poláček: Doktor Emil Holub a Afričané	36
Vladimír Jorda: Za Afrikou do Kroměříže.	37
Rostislav Tesař: Vzpomínky na Afriku	38
Ilona Sulkovská: Pohlednice z Tuniska	39
Vladimír Jorda: Africké země na zimních olympiádách.	40
Jana Jiroušková: Čtvrteční odpoledne v Zoologické a botanické zahradě v Plzni	43

CO SI PŘEČÍST?

Studie o československo-nigerijských vztazích	44
Nigérie – černý obr Afriky	44
Afromotivy. Čtyři roky v západní Africe	44
Dva pohledy na Blízký východ	45
Dramatický půlměsíc	45

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za 1. pololetí roku 2002

Zpráva obsahuje informace o činnosti obou Společností za pět měsíců 1. pololetí roku 2002.

K nejdůležitějším akcím patřily bezesporu valné hromady. Valná hromada Společnosti česko-arabské se konala 22. ledna a Společnosti přátel Afriky 23. ledna. Obě valné hromady zhodnotily činnost v uplynulém roce a schválily návrhy pro rok 2002. Valných hrad se účastnili ředitelé teritoriálních odborů MZV. Členové Společnosti česko-arabské přivítali mezi sebou převážnou většinu vedoucích osobností arabských zastupitelských úřadů v Praze, kteří se již tradičně této akce zúčastňují a tím vyjadřují zejména morální podporu Společnosti. Všichni obdrželi do arabského jazyka přeloženou zprávu o činnosti, přednesenou předsedou SČA ing. Josefem Regnerem. Zprávy i usnesení jsme uveřejnili v 1. čísle Bulletinu.

Předsednictva obou Společností věnovala velkou pozornost vyúčtování příspěvku MZV za rok 2001, který jsme doposud dostávali ze státního rozpočtu na pokrytí části nákladů na akce. Vyúčtování bylo odvedeno 28. ledna 2002. Sdružení připravila náměty pro rok 2003. Zpravidla přicházel požadavek ke zpracování žádosti v měsíci únoru. Letošního roku jsme jej obdrželi 25. dubna s termínem odevzdání 30. dubna. Projekty s žádostí o příspěvek na rok 2003 byly zpracovány místopředsedkyní ing. Hruškovou a v termínu odevzdány MZV – Odboru kulturních a krajských vztahů. Příspěvek na rok 2002 jsme však doposud neobdrželi. Protože je na něm závislá naše činnost, museli jsme ji částečně utlumit. Bohužel, mnohé akce, např. výstavy, kde jsme většinou spolupřadatelé, se již zastavit nedaly, a proto zůstáváme spolupřadatelům dlužni sjednaný

příspěvek. Vyvinuli jsme velké úsilí na získání příspěvků. Především jsme se obrátili na pana ministra zahraničních věcí Jana Kavana a o našich problémech jsme informovali též doyena arabských a afrických velvyslanců J.E. Abder Rahmane Meziane Cherifa, velvyslance Alžírsko.

Na dopis pana ministra nám bylo prostřednictvím odboru KKV sděleno, že otázka bude znovu projednána a snad máme určitou naději. Velmi neradi bychom omezovali naši aktivitu. Budeme však hledat i jiné zdroje. Touto cestou děkujeme všem členům, kteří nám zaslali mimořádný příspěvek. Mrzí nás však, že je stále dost těch, kteří neplní svoji základní povinnost a neplatí stanovený členský příspěvek. Nemají-li o členství zájem, je věcí slušnosti oznámit zrušení svého členství. I když se jedná o částku zanedbatelnou, přece jenom stačí na pokrytí některých akcí. Pryč však od stížností. I přes potíže můžeme říct, že i v tomto období proběhla řada významných akcí.

Redakční rada připravila do tisku Bulletin č. 1/2002, který byl expedován 6. března. Zároveň schválila příspěvky do druhého čísla, jehož uzávěrka byla 24. května.

Pokračovala tradiční spolupráce při pořádání akcí s Náprstkovým muzeem, Moravským zemským muzeem (MZM), Kulturním domem a muzeem Emila Holuba v Holicích a Kulturním domem v Luhačovicích.

K nejzdařilejším akcím patřily akce ke 100. výročí úmrtí Emila Holuba, na kterých jsme se podíleli. Dne 20. února se v Náprstkově muzeu uskutečnila vernisáž výstavy „*Emil Holub a Afričané*“.

22. února jsme spolu s Kulturním domem a muzeem Emila Holuba v Holicích uspořádá-

li seminář s mezinárodní účastí, věnovaný Emilu Holubovi. Z tohoto semináře bude vydána sbírka příspěvků.

Doplňkem výstavy o Emilu Holubovi v Náprstkově muzeu byla i druhá výstava zde uspořádaná, a to „*Rub a líc slávy dr. Emila Holuba*“, připravená dr. Milenou Seckou.

Protože 7. října 2002 uplyne 150 let od jeho narození, počítáme s podzimní akcí v Holicích. Emilu Holubovi bude věnováno i sobotní odpoledne v rámci tradičního setkání cestovatelů, které pořádá CK Hanzelky a Zikmunda v Prosiměřicích ve dnech 19. a 20. října 2002.

K významným akcím 1. pololetí je třeba zařadit oslavy Mezinárodního dne Afriky (MDA). V tomto roce jsme se v Praze spolupodíleli na akcích Humanitas Afrika. Z nich vyjímáme zejména diskusi s předními afrikanisty a odborníky na téma „*Afrika a Česká republika – kulturní mosty*“, která se konala 22. května na pražské radnici. V rámci diskusního odpoledne vystoupil náš předseda dr. Klíma na téma „*Místo afrického umění a literatury v evropské kultuře*“.

Společnost přátel Afriky spolu s Ústavem mezinárodních vztahů uspořádala 23. května úspěšný seminář na téma „*Rozvojová pomoc a Afrika*“. Budeme se snažit jednotlivé příspěvky zveřejnit postupně v Bulletinu.

Dne 24. května jsme se zúčastnili recepce, kterou uspořádal na počest MDA pan velvyslanec Alžírka. Tentýž večer se konal za naší účasti v Národním domě na Smíchově Kulturní večer.

K dalším akcím, které byly uspořádány k MDA, patří i výstava „*Umění tropické Afriky*“ v pavilonu Anthropos MZM v Brně. Za naší spoluúčasti ji připravilo Moravské zemské muzeum. Při této příležitosti si mohou návštěvníci prohlédnout i výstavu ke 40. výročí pavilonu Anthropos. Obě výstavy potvrzují do konce měsíce října, a proto ji shlédněte při svých návštěvách Brna. Od 1. listopadu bude Anthropos v rekonstrukci. Při příležitosti vernisáže výstavy se sešli členové brněnské pobočky, jejímž předsedou se stal jeden z jejich zakládajících členů ing. Rostislav Tesaf. Věříme, že pod jeho vedením bude brněnská pobočka patřit opět k těm nejaktivnějším. Snad se podaří získat ke spolupráci naše africké i arabské přátele, tak, jako tomu bylo v minulosti.

Dne 25. května se sešli přátelé Afriky a arabských zemí v Kulturním domě Elektra v Luhačovicích, kde se konala beseda s cestovatelem Karlem Sobotou při příležitosti výstavy „*Tunisko ve fotografiích, známkách a pohlednicích*“. Vyprávění Karla Soboty doplnil svými poznatky z cest po Tunisku předseda olomoucké pobočky SPA ing. Vladimír Hlídek. Besedy se účastnila místopředsedkyně ing. Hrušková. I tato výstava byla věnována MDA.

Sobota 25. května patřila MDA i ve zlínském muzeu, kde se konala beseda a výstava.

Pobočky v Olomouci a Plzni připravují k Mezinárodnímu dni Afriky setkání v měsíci červnu. Olomouckého setkání se účastní J.E. MUDr. Noel N. Lehoko, velvyslanec JAR. Setkání se uskuteční v ZOO na Svatém Kopečku při příležitosti křtu.

Setkání v Plzni se uskuteční v nově otevřené arabské restauraci a uspořádají je společně s Klubem arabských občanů naše pobočky v Plzni.

K akcím uskutečněným na počest MDA patří již naše tradiční výtvarná a literární soutěž „*Afrika očima dětí*“, kterou v posledních letech pořádáme ve spolupráci s pražskou ZOO a letos poprvé i se ZOO Plzeň.

V Plzni proběhla soutěž 25. dubna. Bližší informace naleznete v tomto čísle Bulletinu.

Celkově můžeme akce k Mezinárodnímu dni Afriky hodnotit jako úspěšné. O navázání spolupráce se Správou Pražského hradu při nově připravované stále expozici afrického umění v letohrádku Belveder Vás budeme informovat na jiném místě.

Vrátím se nyní do měsíce ledna k akcím, které uspořádala některá Sdružení přátel. I přes omezení, zaviněné změnami finančními problémy, se konala řada akcí.

Sdružení přátel Etiopie pokračovalo v pravidelných měsíčních schůzkách s Etiopany. Spolu s nimi oslavili v Náprstkově muzeu v lednu etiopské vánoce.

Sdružení přátel Iráku, pobočka SČA a Sdružení arabských občanů uspořádaly dne 19. ledna v Plzni kulturní večer věnovaný iráckému školství a kulturním hodnotám této země. Přednášku profesora Slipky doprovázenou diapozitivy si vedle arabských přátel a našich členů vyslechli i předseda SČA ing. Regner,

ing. Hrušková a členka předsednictva Milena Zeithamlová. Večer přispěl k dalšímu sblížení a vzájemnému porozumění.

Velmi aktivní byla v 1. pololetí Ekologická sekce SPA, která uspořádala pro studenty ČZU v Suchdole ve spolupráci s Českou zemědělskou společností přednášku Petra Kosiny „*Příroda, lidé a zemědělství Namibie*.“ Další akcí této sekce byla přednáška Radima Kotrby o Ghaně, doprovázená diapositivy. Obě akce měly velmi dobrou návštěvnost a účastníci, převážně studenti, byli spokojeni.

Ekologická sekce se spolupodílela na besedě pořádané Sdružením přátel zemí východní Afriky „*Expedice Afrika 78*“. Členové této expedice poutavě vyprávěli o své cestě do Afriky uskutečněné před 23 lety.

Pod záštitou pana Hayssama Mashfeje, vedoucím syrské diplomatické mise v Praze, uspořádala SČA a Sdružení přátel Sýrie k významnému dni Sýrie 8. března v Brně syrský přátelský večer. Potěšitelná byla účast několika arabských diplomatů, dr. Evelyn Early, rady pro kulturní a tiskové záležitosti velvyslanectví USA a dalších osobností z řad Čechů a Arabů. Pan Mashfej přednesl projev, v němž poukázal na historické poklady a památky Sýrie. Vyzvedl syrský přínos v kontextu lidské civilizace a zdůraznil nutnost posilování svazků mezi Českou republikou a Sýrií. Neopomenul zmínit snahu Sýrie o nastolení míru v oblasti Blízkého východu na základě rezolucí Rady Bezpečnosti OSN, založených na principu „Půda za mír.“ Za Sdružení přátel Sýrie pozdravila shromáždění paní dr. Jana Gombárová. Připomněla tradičně dobré česko-syrské vztahy, o jejichž další rozvíjení usilují naše Společnosti i Sdružení.

28. března se v nádherných prostorách Žofina konala další velmi úspěšná akce. V tomto paláci se sešli velvyslanci a další diplomatictí pracovníci, aby spolu s představiteli a osobnostmi z řad Čechů a Arabů oslavili 25. výročí vyhlášení lidové moci v Libyi. Vedoucí libyjské diplomatické mise pan Omar ad-Dalál ve svém projevu poukázal na význam oslavy čtvrtstoletí vyhlášení lidové moci, systému přímé demokracie. Připomněl rovněž utrpení palestinského lidu, jehož jedna polovina žije v podmínkách okupace a druhá ve vyhnanství a jehož

odpor je navíc označován za terorismus. Předseda SČA zase připomněl dřívější česko-libyjské vztahy a stovky českých odborníků, kteří pracovali v Libyi. Shromáždění se představil s krátkým projevem v arabštině i nový předseda Sdružení přátel Libye Mgr. Miroslav Houska. V závěru následoval kulturní program připravený žáky libyjské školy v Praze. Neformální zábava pokračovala do pozdních večerních hodin.

Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Palestiny věnovaly mimořádnou pozornost situaci na Blízkém východě. Distancovali jsme se od vyjádření, které pronesl premiér Miloš Zeman na adresu presidenta Státu Palestina Jásira Arafata. Zaslali jsme otevřený dopis generálnímu tajemníku OSN Kofi Annanovi, ve kterém jsme zdůraznili úlohu OSN a Rady bezpečnosti při řešení blízkovýchodního problému. Tento dopis, který jsme mimo jiné zaslali velvyslancům arabských států, naleznete v tomto čísle Bulletinu. Zúčastnili jsme se také protestní akce Palestinců na Václavském náměstí, předseda Sdružení přátel Palestiny, dr. Mířejevský, se zúčastnil aktivně besedy k palestinské otázce se zahraničními studenty, místopředsedkyně ing. Hrušková se zúčastnila besedy s panem Jamalem, chargé d'affaires Státu Palestina, v Plzni a řada členů Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky se zúčastnila přednášky „*Poslední vývoj v Palestině*“ pana Mazena Husseini, která se konala dne 13. května 2002.

V diskusi, která byla velmi bohatá, vystoupil též předseda Sdružení přátel Palestiny dr. Mířejevský. Neutěšené situaci na Blízkém východě budeme i nadále věnovat zvýšenou pozornost a budeme se snažit čelit jednostranné informovanosti.

Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Saúdské Arábie přivítaly otevření dlouhodobě připravovaného velvyslanectví Království Saúdské Arábie v Praze. Ihned jsme navázali kontakty s panem Abdullahem S. Al-Anazi, chargé d'affaires, který připravoval příjezd nového velvyslance, kterým je korunní princ Mansúr bin Chálid bin Farhán. Vztahy mezi ČR a Královstvím Saúdské Arábie se v posledních letech velmi úspěšně rozvíjejí. Existence velvyslanectví bude jistě důležitým ná-

strojem rozvoje spolupráce mezi oběma zeměmi. Naše Společnost se bude snažit podpořit úsilí vlády ČR o prohloubení spolupráce a přispět k vzájemnému poznání.

Svou účastí jsme podpořili akci Náprstkova muzea věnovanou cestovatelům minulého století Richardu Štorchovi. Dne 26. března se konala „historická rekonstrukce“ přednášky R. Štorcha, kterou přednesl před 90 lety. Podle jeho rukopisných textů s promítáním originálů skleněných ručně kolorovaných diapozitivů ji připravila S. Štorchová. Přednáška zaujala natolik, že se budeme snažit o její zopakování v rámci setkání cestovatelů v Prosiměřicích.

Dne 12. března uspořádala Společnost přátel Afriky, Sdružení přátel Nigérie ve spolupráci s Pedagogickým muzeem Jana Amose Komenského, literární pořad „*Vzpomínky na Afriku*“. Své zážitky z několikaletého pobytu v Africe napsal docent Antonín Libický a přednesli je pan Milan Friedl, dlouholetý ředitel Lyry Pragensis, a herec Rudolf Pellar. Poutavé vyprávění bylo kombinováno s africkou hudbou. Návštěvníci obdrželi grafický list Oldřicha Kulhánka s africkou tematikou.

Místopředsdkyně ing. Hrušková se v dubnu zúčastnila dvouhodinového jednání v Prosiměřicích, které bylo věnováno přípravě letošního setkání Cestovatelů.

Předseda SPA dr. Klíma a ing. Hrušková byli přijati paní velvyslankyní Nigérie, kterou informovali o záměrech činnosti Společnosti v roce 2002.

Jak jsme Vás již mnohokrát informovali, v České republice existuje řada arabských a afrických sdružení nebo klubů sdružujících občany zemí těchto teritorií, kteří zde buď studují, nebo trvale bydlí. Jejich členové organizují kulturní a společenské večery, na kterých představují české veřejnosti rozmanité stránky života svých národů. Vedení Společnosti i jejich členové se velmi rádi těchto setkání zúčastňují. Mnohé akce pořádáme společně s těmito kluby. Velmi aktivní je nejen Sdružení arabských občanů v Západočeském kraji, ale též irácký klub, libanonský, palestinský, syr-

ský, etiopský, ghanský, nigerijský a další. Za zmínku stojí např. koncert, který pod názvem „*Meditace o naději*“ uspořádal libanonský klub na počest filozofa a malíře Džibrána Chálila Džibrána. Verše na tomto večeru četli Jitka Molavcová a Alfréd Strejček, který zároveň doprovázel na flétnu. Mnoho by se dalo napsat o dalších aktivitách těchto klubů a také o naší účasti na obdobných akcích pořádaných jinými institucemi.

Vedení Společnosti se účastnilo recepce, které pořádala k státním svátkům velvyslanectví Maroka, Kuvajtu, Ghany, Tuniska a Jihoafrické republiky. Měli jsme možnost osobně pozdravit zejména nové pány velvyslance a popřát jim mnoho úspěchů v jejich záslužné práci.

O velmi úspěšné činnosti pobočky SPA v Olomouci Vás bude informovat její místopředseda MUDr. Vladimír Jorda. My jim za ni vřele děkujeme; podpořili jsme je mj. také svojí účastí na přednášce dr. Jordy o Maroku v dubnu 2002. Poděkování si zaslouží i obě naše pobočky v Plzni, které ve spolupráci se Sdružením arabských občanů v Západočeském kraji pořádají řadu velmi prospěšných a zajímavých akcí. Věříme, že i Brno pod novým vedením tyto pobočky dohoní.

Poděkování si zaslouží za přednášky mimo rámec projektů a za publikační činnost dr. Klíma, dr. Kučera z brněnské pobočky, docent Libický, docent Vachala, dr. Bureš a dr. Poláček a ing. Hajský. Věřím, že se k nim přidají další.

Mrzí nás, že se nám nedaří získat finanční prostředky na vydání sbírky arabských básníků, kterou připravil ing. Hajský.

Vážení přátelé, omlouvám se za obširnější zprávu o naší činnosti. Protože doufám, že druhé číslo Bulletinu obdržíte před prázdninami a Vašimi dovolenými, přeji Vám jménem obou předsednictev jejich příjemné prožití, a pokud ji strávíte v zemích našeho zájmu, podělte se s námi o své dojmy.

Marie Hrušková

1. místopředsdkyně SČA a SPA

Společnost přátel Afriky v Olomouci

v 1. polovině roku 2002

Olomoučtí členové Společnosti přátel Afriky vstoupili v roce 2002 do 15. roku své organizované existence – před 15 lety, v únoru 1987, dal v Olomouci dohromady první skupinku tehdejšího Afrického výboru Československé společnosti pro mezinárodní styky dnes již nežijící RNDr. Miloslav Budík (1935–1999).

Olomoučtí přátelé Afriky pokračovali i v novém roce ve svých tradičních „Neformálech“ monotematicky zaměřených neformálních schůzkách, otevřených veřejnosti a pořádaných každé první pondělí v měsíci: hned v lednu, měsíc po vyprávění MUDr. Jaroslava Bačovského o Malawi, se olomoučtí přátelé Afriky sešli u vyprávění svého předsedy ing. Vladimíra Hlídky, nazvaného „*Tunisko všedních dnů*“, na kterém ing. Hlídek mluvil o své návštěvě této severoafrické země v napjatých dnech podzimu 2001. Kromě obvyklé cestovatelské náplně bylo setkání spojeno s ochutnávkou tuniských vín. Další neformální schůzka se uskutečnila 4. února 2002 pod sloganem „*15 let Společnosti přátel Afriky v Olomouci*“ – olomoučtí přátelé Afriky oslavili své 15. narozeniny, proběhl diskusní panel o zakladateli olomoucké pobočky RNDr. Budíkovi, zpestřením byla další degustace – tentokrátě vín z Jižní Afriky. Třetí „Neformál“ se uskutečnil 4. března 2002, byl nazván „*Ještě jednou inženýr Wágner*“ a byl pokračováním loňského vyprávění Jiřího Zlámalu o jeho osobních kontaktech se zesnulým zoologem, zakladatelem ZOO-SAFARI ve Dvoře Králové.

Na jaře vystoupil na olomouckých pondělích MUDr. Vladimír Jorda se svým povídáním o Maroku: „*Marrákeš – červená perla Afriky*“. Videonahrávky, diapozitivy, fotografie, hudba z marrákešského Národního folklorního festivalu – to vše bylo doplněno další ochutnávkou: po marockých vínech, představených v říjnu 2001, to nyní byla vína alžírská. Olomoučtí si tak navíc připomněli letošní 40. vý-

ročí alžírské nezávislosti. Dubnového setkání se zúčastnilo také vedení SPA: Ing. Marie Hrušková a PhDr. Vladimír Klíma.

V květnu vyprávěla členka Společnosti přátel Afriky Lenka Uherková o netopyrech na africkém ostrově Rodriguez a své připravované diplomové práci o těchto savcích. Poslední předprázdninový „Neformál“, 3. června 2002, byl věnován olomoucké zoologické zahradě: v pořadu „*Veterinářkou v ZOO*“ vystoupila se svými zážitky ze zvěrolékařské péče o africké živočichy MVDr. Lenka Chrastinová.

Pokračovaly mimoolomoucké výlety: po společné návštěvě kroměřížské výstavy „*Egyptské umění v moravských muzejních sbírkách*“ na sklonku loňského roku uspořádala Olomouc další dvě výpravy na kroměřížské afrikanistické výstavy („*Egypt očima Milana Zeminy*“ a „*Urození divoši*“), pět členů se zúčastnilo 8. března 2002 syrského večera v Brně. Ing. Hlídek a dr. Jorda se zúčastnili také valných hromad Společnosti přátel Afriky i Společnosti česko-arabské, stejně jako holubovského dne pořádaného 22. února 2002 v Holicích. Další výprava zamířila 15. května na vernisáž brněnské afrikanistické výstavy.

28. ledna doprovázeli členové Společnosti PhDr. Vladimíra Klímu při jeho pracovní návštěvě Olomouce: byla věnována návštěvě nakladatelství Votobia (finalizace knihy „*Afrotivny*“) a redakci deníku Mladá Fronta Dnes, jejíž regionální vydání přineslo v zimních měsících obsáhlý rozhovor s dr. Klímou nazvaný „*Vladimír Klíma vydává své Africké povídky*“. Ve stejný den se uskutečnilo setkání manželů Klímových s olomouckými členkami Společnosti, které mají v úmyslu pracovat v Africe v rámci dobrovolnických projektů.

Dr. Klíma vystoupil rovněž v olomouckém muzeu: 9. dubna 2002 tu hovořil o svých zážitcích z diplomatického působení ve třech západoafrických zemích.

Olomoucká Společnost přátel Afriky se rovněž zúčastnila projektu Multikulturní Olomouc: spolumoderováním některých přednáškových pořadů a sestavením kapitol o studentech z islámských zemí a subsaharské Afriky pro publikaci věnovanou etnickým a národnostním menšinám v Olomouci.

Poslední dubnovou sobotu, 27. dubna 2002, uspořádala Společnost svůj tradiční „*Pochod RNDr. Miloslava Budíka*“ do okolí Svatého Kopečka.

Vladimír Jorda
SPA v Olomouci

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Blahopřejeme spřáteleným zemím

**Společnost česko-arabská
a Společnost přátel Afriky
blahopřejí spřáteleným zemím
k jejich státním svátkům
a významným dnům.**

- **Kamerun** si 20. 5. připomíná Den vyhlášení republiky, k němuž došlo v roce 1970.
- **Jemen** slaví 22. 5. Den sjednocení, připomínající mírové spojení obou částí země v roce 1990.
- **Eritrea** oslavuje 24. 5. Den osvobození.
- **Jordánsko** si připomíná 25. 5. Den vyhlášení nezávislosti nabyté v roce 1946.
- **Etiopie** oslavuje 28. 5. svůj státní svátek.
- **Mozambik** slaví 25. 6. Den nezávislosti nabyté v roce 1975.
- **Madagaskar** oslavuje 26. 6. Den vyhlášení nezávislosti dosažené v roce 1960.
- **Konzská demokratická republika** si připomíná nezávislost získanou rovněž z roku 1960.
- **Burundi** oslavuje dne 1. 7. Den nezávislosti z roku 1962.
- **Rwanda** si připomíná 1. 7. Den nezávislosti rovněž z roku 1962.
- **Irák** oslavuje výročí revoluce 17.–30. 7. 1968.
- **Egypt** slaví každoročně 23. 7., významný Den revoluce z roku 1952.
- **Libyjská arabská lidová socialistická džamáhíríja** si připomněla dne 4. března 25. výročí vyhlášení tzv. Převzetí moci lidem a vyhlášení nového státního útvaru – džamáhíríja.¹⁾

**Miroslav Houska
Společnost česko-arabská**

25. výročí vyhlášení lidové moci v Libyjské arabské lidové socialistické džamáhíríji

Společnost česko-arabská organizačně přispěla ve spolupráci s Libyjskou lidovou kanceláří v Praze (velvyslanectvím) k zorganizování slavnostního večera k 25. výročí vyhlášení lidové moci v Libyi, který se uskutečnil ve velkém sále pražského Žofína v pátek 29. března.

V úvodní části slavnostního večera bylo přivítáno více než čtyři sta hostů, v čele s vedou-

cími diplomatických misí arabských, afrických a asijských zemí akreditovaných v České republice. V oficiálním programu, který oživi-

¹⁾ *Etymologickým základem arabského novotvaru džamáhíríja je slovo džamáhír – lidové masy, příbuzné s původně užívaným termínem džumhúríja – republika, odvozeného od výrazu džumhúr – veřejnost.*

ly zpěvem děti libyjské školy v Praze za doprovodu loutny, vystoupil libyjský velvyslanec J.E. pan Omar Muftáh Dallal, dále předseda Společnosti česko-arabské Josef Regner, předseda Sdružení přátel Libye Miroslav Houska a předseda Svazu libyjských studentů v ČR Hassan Omar Greshen.

Po oficiálním programu slavnosti následovala recepce. Krásný večer končil při rozhovorech a neformálních setkáních.

Ještě jednou na stránkách Bulletinu blahopřejeme Libyi a jejím obyvatelům.

Miroslav Houska
Společnost česko-arabská

Projev velvyslance Libyjské arabské lidové socialistické džamáhírije J.E. pana Omara Muftáh Dallala na slavnostním večeru k 25. výročí převzetí moci libyjským lidem

Vaše Excellence, páni velvyslanci a zástupci diplomatických misí, vážený pane předsedo a členové Společnosti česko-arabské, dámy a pánové, vážení hosté.

Oslavujeme dnes 25. výročí převzetí moci libyjským lidem. Tento způsob přímé demokracie byl vyhlášen plukovníkem Muammarem al-Kaddáfím, vůdcem libyjské revoluce v jeho Zelené knize.

Vážení hosté,
děkuji, že jste přijali naše pozvání, a děkuji také Společnosti česko-arabské, jejímu předsedovi panu ing. Regnerovi a Sdružení přátel Libye vedenému Mgr. Houskou za účast na dnešní oslavě, která je důkazem dobrých přátelských vztahů mezi lidmi bez ohledu na náboženské vyznání. Takové vztahy jsou důležité k upevňování přátelských vztahů mezi národy.

Dnes, 28. března, slavíme svátek, který připadá na 2. března, a zároveň je 32. výročím odsunu britských vojsk z území Libye.

Když vzpomenu na tuto událost a později na odsun amerických vojsk z Libye, nemohu zapomenout na hořkost, kterou cítí občan ze-

mě okupované cizími vojsky, což poznali i naši čeští přátelé.

V současném světě jsou, Vážení přátelé, okupovanými zeměmi právě arabské země, v Palestině, Sýrii a Libanonu. Jedna polovina Palestinců dnes žije na okupovaných územích a druhá je roztroušena po celém světě. Nechtějí nic jiného, než se vrátit domů a žít na vlastním území. Bohužel je tento boj o právo žít na vlastním území nazýván terorismem.

Pokud by Vás někdo chtěl vyhnat z vlastního domova i s rodinou, přestože jste ochoten s ním žít, ale on to odmítá, nemyslíte, že odboj je v tomto případě legitimní?

Vážení hosté, vážení čeští přátelé,
jistě víte, že bylo vůči nám uplatněno embargo po dobu několika let, naše města a dům našeho vůdce byla bezdůvodně bombardována... Přestože jsme chtěli pouze sami rozhodovat o své zemi.

My Arabové začínáme a končíme pozdrav přáním míru.

Chci Vám proto popřát hezké Velikonoce a Mír s Vámi.

Projev předsedy SČA Josefa Regnera pronesený u příležitosti 25. výročí vyhlášení lidové moci Libyjské arabské lidové socialistické džamáhírije

Excellence, dámy a pánové, vážení přátelé,

je pro mne velkým potěšením oslovit Vás jménem Česko-arabské společnosti u příležitosti 25. výročí vyhlášení lidové moci Libyjské arabské lidové socialistické džamáhírije.

Jak víte, naše Společnost od svého založení před 12 lety podporuje vzájemné porozumění mezi národy České republiky a arabských států. Naše úsilí je zaměřeno na upevňování přátelství mezi občany naší země a arabského světa, šíření informací o arabské kultuře a způsobu života v arabských zemích.

Libyjská džamáhírije je země, kde žilo a pracovalo mnoho Čechů – rád bych zmínil například stovky českých lékařů a zdravotních sester, geology hledající ložiska nerostných surovin včetně té nejužasnější – vody, české stavaře a inženýry podílející se na výstavbě silnic, bytů, továren a rekreačních středisek.

Na druhé straně stovky libyjských studentů studovaly a studují v Čechách, řada z nich se zde i oženila a tak vznikly libyjsko-české rodiny žijící v Libyi či v České republice. Je zde i řada libyjských obchodníků, kteří zde úspěšně podnikají, a objevují se i významné libyjské investice v této zemi.

Máme samozřejmě řadu nových možností pro rozvoj našich kontaktů – nyní, kdy libyjská letiště jsou osvobozena od nesmyslného embarga, je možný vzestup turistiky. Libye má co nabídnout svým návštěvníkům – překrásné nedotčené mořské pláže, působivou krajinu saharské pouště, historická antická města a především přátelské přijetí libyjského obyvatelstva.

To vše ukazuje, že je zde dobrý základ pro další rozvoj našeho vzájemného a tradičního přátelství.

Doufám, že i tento večer bude jednou z událostí ukazujících cestu k naší bližší spolupráci a poznání v budoucnosti.

Otevřený dopis SČA k eskalaci násilí na Blízkém východě a spornému výroku premiéra ČR v průběhu jeho návštěvy Izraele adresovaný generálnímu tajemníkovi OSN Kofi Annanovi

Vaše Excellence,

Společnost česko-arabská znepokojena stupňováním napětí na Blízkém východě se distancuje od sporného výroku premiéra České republiky, odsuzuje obviňování volených představitelů palestinské samosprávy z terorismu a odmítá zpochybňování práv palestinského lidu na sebeurčení, vytvoření vlastního státu a nezávislost.

Společnost česko-arabská zdůrazňuje, že za hlavní příčinu násilí v oblasti považuje skutečnost, že krvavý konflikt na Blízkém východě není **důsledně řešen**. Společnost je přesvědčena, že urovnání lze dosáhnout **pouze na půdě OSN**. Palestinská otázka vzešla z půdy OSN, a tudíž odpovědnost za její důsledně vyřešení nese výhradně OSN.

Společnost česko-arabská je přesvědčena, že obě strany konfliktu usilují o mír. Rozpor je v tom, za jakých podmínek by mělo k soužití dojít. Konflikt je „bojem“ za rozdílné podmínky mírového života. Jelikož v roce 1947 OSN rozhodla od stolu a bez ohledu na postoje obyvatelstva Palestiny, tehdy pod britskou mandátní správou, o vytvoření dvou států, je povinna současný stav vyřešit. Řešení sporu nelze přenechávat členským zemím, neboť ty budou v „mírových iniciativách“, jak se potvrzuje, prosazovat své vlastní zájmy, na úkor spravedlivého urovnání konfliktu. Uplynulých více než padesát let bojů na Blízkém východě ukázalo, že rozhodnutím OSN v roce 1947 svůj úkol zcela

nesplnila. Mezinárodní společenství chtělo zajistit, po hrůzných zkušenostech z druhé světové války, klidný domov židovskému obyvatelstvu Evropy a světa, avšak rozbilo tak současně domov arabskému obyvatelstvu Palestiny.

Denně je celý svět svědkem hrůzných scén z této oblasti a rezoluce OSN, jediného a nejvyššího orgánu odpovědného za tento konflikt a jeho urovnání, jsou zcela ignorovány. Domníváme se, že OSN musí splnit své poslání a dostat své odpovědnosti. Konflikt na Blízkém východě musí urovnat, a chceme věřit, že k vyřešení palestinské otázky dojde dříve než v případě Židů, kdy rozhodujícím impulsem pro akci OSN byl holocaust.

Věříme, že zaktivizujete činnost OSN a nebudete, aby úzké zájmy členských či nečlenských zemí OSN pošlapávaly ty principy, pro které byla OSN po druhé světové válce ustanovena:

My, lid Spojených národů jsouce odhodláni

- uchránit budoucí pokolení metly války, která dvakrát za našeho života přinesla lidstvu nevýslovné strasti,
- prohlásit znovu svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a národů velkých i malých,
- vytvořit poměry, za nichž mohou být zachovány spravedlnost a úcta k závazkům plynoucím ze smluv a jiných pramenů mezinárodního práva,

- podporovat sociální pokrok a zlepšovat životní úroveň ve větší svobodě

a k tomuto cíli

- pěstovat snášlivost a navzájem žít v míru jako dobří sousedé,
- sjednotit své síly k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti,
- přijmout zásady a zavést metody zajišťující, aby ozbrojené síly nebylo užíváno jinak než ve společném zájmu, a
- používat mezinárodního ústrojí k podpoře hospodářského a sociálního povznesení všech národů,
rozhodli jsme se sdružit své úsilí, abychom těchto cílů dosáhli.

Chceme Vás ubezpečit, že Společnost česko-arabská, jako nevládní organizace, usiluje veškerou svou činností o rozvoj mezinárodní spolupráce v souladu s principy OSN a že je připravena přispět ke všem iniciativám a akcím OSN vedoucím k míru na Blízkém východě a rozptýlení rozdmýchávaného strachu z islámu a Arabů.

Vaše Excellence,
přijmíte naše srdečné pozdravy, s úctou Společnost česko-arabská

Josef Regner
předseda Společnosti

V Praze dne 25. 2. 2002

Léopold Sédar Senghor (1906–2001)

„*Být černochem znamená objevovat lidskost, která je rozdrčená pod koly nelidské konvence.*“

L. S. Senghor (L'Étudiant Noir, 1935)

Léopold Sédar Senghor, který zemřel 20. prosince 2001 ve vysokém věku 95 let, bude vzpomínán jako jeden z mimořádných afrických státníků a světoznámých básníků, který věnoval celý svůj život cílům africké nezávislosti a kulturní a politické obnově. Jako velký znalec a milovník francouzské kultury, v němž se spojovaly talent citlivého básníka a schopnost prozíravého politika, se Senghor stal v r. 1969 členem *Institut Français des sciences, morales et politiques* a v r. 1984 byl zvolen do nejvyšší francouzské instituce, *Académie française*. Jako první prezident nezávislého Senegalu (1961–1980) vybudoval jeden z mála dlouhodobě stabilních afrických států s relativně tolerantní politickou kulturou. Senghor patří mezi několik málo afrických vůdců, kteří si včas uvědomili, že drží vysoké státní funkce již příliš dlouhou dobu a dobrovolně uvolnili své místo mladším nástupcům.

Senghor jako intelektuál a neúnavný propagátor černošské duchovní emancipace spolu

s přední osobností afro-karibské kultury *Aimé Césairem* (nar. 1912), stál při zrodu hnutí *Négritude*: literárního, uměleckého a filozofického hnutí, které podle jeho slov představuje ideu „sebevyjadřování černošské podstaty, černošského světa a černošské civilizace.“ *Négritude* se stalo zásluhou Senghora a jeho druhů pohybujiících se v umělecky a intelektuálně bouřlivě probouzející se Evropě 30. let XX. století prostředkem ke kritickému objevování africké kultury a myšlení a jejich další manifestace mezi černošskou diasporou. Mění je ve významný zdroj nové energie a síly v boji proti ponížení a utlačování afrických národů a černošského lidu obecně rukou Evropanů. Hluboké vědomí o neutěšeném postavení černošského lidu a závěry, které z toho činí nutnost trvalého boje proti ideologii dominance Evropy a rozvíjení nové emancipující formy myšlení a způsobu života vedoucí k jeho úplné nezávislosti, posilují obdiv a respekt v metropolitní Francii vůči Senghorově osobě.

Titul všestranné biografie Senghora od Janet G. Vaillantové, vůbec první svého druhu v anglickém jazyce, *Black, French and African: a Life of Léopold Sédar Senghor* (Černocho, Francouz a Afričan: Život Léopolda Sé-

dara Senghora r. 1990) přesně vystihuje životní dráhu této jedinečné osobnosti moderní africké historie.

Senghor se narodil 6. října 1906 na území někdejší francouzské západní Afriky v malém rybářském městě Joal. Jeho dětství a mládí, strávené uprostřed dvou ostře kontrastujících světů harmonického rodinného kruhu a tolerantního sociálního prostředí tradiční západoafrické společnosti, kde se blahodárně střetávaly různé kultury a rasy, na straně jedné, a rigidní instituce francouzského kolonialismu založené na principu nadřazenosti a univerzální moci jedné kultury, na straně druhé, mu vštíply specifický „rozporuplný pohled“ na svět, jehož rozuzlení bude věnovat velkou část svého plodného života. Senghor postupně objevuje zásadní omyl blahosklonného očekávání koloniální Francie, že Afričané budou (a musí být) asimilováni do francouzské kultury. Vidí jej především v tom, že radikální tradice „o rovnosti všech lidí“, která se stala inspirací Velké francouzské revoluce r. 1789, vychází ze stejně pevného, avšak pro něho nepřijatelného přesvědčení o nadřazenosti Francie a její kultury nad vším, co vytvořili a tvoří Afričané. Janet G. Vaillantová cituje Senghora, který o mnoho let později píše: „Francie chce chléb pro všechny, kulturu pro všechny, svobodu pro všechny: ale tato svoboda, tato kultura i chléb bude francouzský, stejně jako univerzalizmus lidí.“¹⁾

Senghorovu ze začátku slibnému plánu stát se katolickým knězem jako nástroji k objevení a pochopení Francie a její kultury je zabráněno lidmi z misijní školy v *Ngazobil*, jejichž dobromyslnosti, upřímnosti a srdečnosti vždy důvěřoval. Avšak díky své prozíravé tetě, Hélène Senghorové, pokračuje ve svých studiích v *Dakaru*, kde se také seznámí se zvláštním africko-francouzsko-kreolským kulturně sociálním prostředím, které změnilo *Dakar* v hlavní město francouzské západní Afriky, jehož intelektuální a sociální klima vybízelo všechny obyvatele – Afričany, Francouze, kreoly, obyvatelé z francouzských kolonií na Dálném východě, křesťany, muslimy atd. ke společnému budování ideál-

ního impéria, pod jehož křídly naleznou všichni bezpečí i prosperitu. Asimilace politická, sociální a kulturní, o níž usilovali nejen misionáři a koloniální správci, byla tématem dne číslo 1. Na druhé straně ovšem určujícím metrem tohoto sloučení byl svět, který formovala francouzská koloniální politika, a její přesvědčení, že západní Afrika se stane pro Francii velkou platformou imperiální expanze, proti níž nebylo možno se vzepřít. Senghorovy zkušenosti mu postupně odhalují, že pod falešnou ideologií tvrdící, že Francie s vyspělými technickými a morálními úspěchy má za povinnost pomoci jiným nerozvinutým společnostem, se skrývá sobectví a cynismus rozdělující lidi na vyšší a nižší kategorie. Zjistí, že Francie, jejíž kulturu začal obdivovat, je a jeho rodinu nepovažovala za „občany společného impéria“, ale za poddané bez jakýchkoliv občanských práv.

Ovšem Senghor dokázal zúročit tyto a další překážky ve svém životě „koloniálního poddaného“ nezvykle kladně, že nakonec sama Francie musela uznat jeho mimořádnou osobnost tím, že mu propůjčila nejvyšší uznání, jímž se může honosit v jednom okamžiku pouze 40 jedinců, členství v *Académie française*. Jinými slovy, Senghor je ztělesněním *par excellence*, jak oboustranně uspokojivě usmířit tradice evropského kolonialismu a jejich antitezí africký protikoloniální odpor.

Senghor jako velmi nadaný a pracovitý student byl přijat do nejprestižnějších studijních ústavů Francie. Studoval spolu s bývalým francouzským prezidentem Georgesem Pompidem v pařížském Lycée Louis-le-Grand, jehož absolventy byli velikáni francouzské literární a politické historie, např. Moliere, V. Hugo, Robespierre, Sorel aj. Během studia věnuje velkou pozornost důkladnému seznámení se s afro-americkou literární a uměleckou tvorbou tzv. harlemské renesance (*Harlem Renaissance*), stejně jako četbě francouzských básníků, z nichž si nejvíce oblíbí revoltujícího A. Rimbauda a smysluplného Ch. Baudelaira pro jejich upřímné básnické okouzlení „černošským světem neposkvrněným evropskou vypočítavostí a pokrytectvím tzv. civilizovaného člověka.“²⁾

¹⁾ Vaillant, J. G. *Black, French and African. Cambridge: Harvard University Press, 1990, s. 37.*

²⁾ *ibid.*, s. 77–80.

Od r. 1935, po získání univerzitního baka-laureátu, Senghor působí jako učitel nejdříve v Tours a pak v Paříži. Ve stejné době začne psát své úvahy o černošské kultuře i básnicky tvořit na základě reflexe „rozděleného světa“, v němž žije. Využije možnosti multikulturního prostředí k porovnávání a konfrontaci svých postojů s postoji jiných černošských i francouzských intelektuálů a umělců, především z francouzských kolonií v Karibském moři a střední Americe, ale i některých částí francouzské Afriky. Stejně jako jeho druhové se nechce smířit s tím, že většina Francouzů ho považuje především za „černocho“, což bylo obecně pokládáno za známku pasivity a méněcennosti. Senghor zápasí prostřednictvím svých básní za upevnění své africké identity. Bojuje za překonání vnější osamělosti, která prohlubuje jeho pocit vnitřní rozpolcenosti a izoluje jej od plného života v zemi, kterou obdivoval a miloval. Nemohl přijmout fakt, že jeho roky trvající snažení stát se odpovědným „černochem-Francouzem“ (*un Français noir*) nemají adekvátní odezvu z druhé strany.

Střet mezi idejí a realitou rozebírá Senghor prostřednictvím jedné ze svých nejznámějších básnických sbírek *Chants d'ombre* (Písňe ze stínu), v níž objevuje „sám sebe“ a zároveň si uvědomuje, že sebeúcty může dosáhnout jediné tehdy, pokud se přestane přetvařovat v tom, že neexistuje žádný rozdíl mezi ním a Francouzi a jejich odporujícími si pohledy na svět. Vycházejí ze své zkušenosti z rodného Senegalu tvrdí, že jeho vědomí o vlastním původu nemůže činit jinak, než odporovat představám koloniální Francie o tom, že Afrika je pouhou platformou, na níž může provádět své intelektuální a kulturní pokusy o vytvoření nového poddaného impéria. Důležitým se pro něj stává, jak dokáže překonat problémy odloučení v prostředí, které obdivoval a kde měl mnoho přátel. Chce postavit vedle francouzské vyspělosti kontinuitu konkrétního, pro něho rozhodujícího fyzikálního a sociálního uspořádání v konkrétním místě a času, tj. Afriku jeho dětství. Přitom Senghor usiluje o úplné dotazení své představy o možné syntéze mezi jeho africkým původem a francouzskou kulturou jako cesty k nalezení nové a vyšší celistvosti. Toto se stává klíčovým pro jeho názory a po-

stojí, které se rozvíjely jako výsledek ne zcela normální zkušenosti „dvoj-osobnosti“. Ovšem to bylo typické pro většinu černošských tvůrců, s nimiž se rád a často setkával a spolupracoval.

Senghorova výjimečná osobní a umělecká dispozice a v porovnání s Evropou jeho náklonnost k retenčnímu posuzování africké kultury (*cultural retentionism*) se staly příčinou mnoha kritik v Africe a mezi černošskou diasporou. Hlavním předmětem této kritiky bylo jeho „nezakryté a přílišné zalíbení v metropoli“.³⁾ Ovšem nutno říci, že Senghorovy úspěchy, nevhodní a vyspělé formy vyjadřování vztahů mezi Francií a jeho osobním a politickým předsevzetím zůstanou trvalým důkazem jeho hlubší lidskosti, zralosti a upřímnosti při hledání harmonického spolužití mezi různými kulturami a národy. Senghor věřil v postupnou evoluci jedné celosvětové civilizace, *Civilisation de l'universel*, která umožní rozvoj lidské osobnosti zbavený všech limitujících eventuality. Případné spory mezi Afrikou a Francií vnímal jako příležitost k uskutečňování humanistických ideálů francouzské civilizace ve službách závazků, které měl vůči své rodné zemi a celé Africe.

Senghor se zúčastnil II. světové války a při jedné operaci poblíž Paříže v r. 1940 byl spolu se svou jednotkou zajat, kdy jen náhodou unikl jistě popravě. Pobytu v německém vězení využije ke studiu němčiny, aby podle svých slov mohl číst v originále Goetheho. Válečné roky a s nimi spojené útrapy upevňují jeho přesvědčení, že není pouze synem Afriky, ale i Francie. Po návratu do okupované Paříže nastoupí znovu před katedru a díky nové platformě tzv. „kulturního uvědomování obyvatelů kolonií“, kterou okupující Německo pro propagandistické účely podporovalo, k intelektuální interakci se svými druhy při besedách a různých setkáních. Po válce, již jako aktivní člen pařížské černošské komunity, se zúčastní založení kulturně politického žurnálu *Présence Africaine*, který se stane významnou platformou pro výměnu názorů mezi africkými,

³⁾ Diawara, M. *In Search of Africa*. London : Harvard University Press, 1998, s. 60–67.

afro-americkými a evropskými intelektuály na africkou kulturu a její místo ve světě. Mezi významné osobnosti, které byly členy redakční rady *Présence Africaine*, patřili francouzští intelektuálové a spisovatelé zvučných jmen, jako A. Gide, A. Camus a J. P. Sartre. Senghor byl brzy poté zvolen zástupcem Senegalu ve francouzském Národním shromáždění. Tuto funkci zůstává až do r. 1958.

Pro své politické názory i praxi Senghor čerpal z africké tradice, kde idea solidarity a spolupráce má hluboké kořeny. Proto také při obhajobě socialismu a socialistických ideálů argumentoval, že tyto myšlenky nejsou pro Afriku vůbec nové. Za ideální společnost považoval tu, která zůstane věrna africkým hodnotám a kultuře *Negritude*. Obhajoval názor, že jedině Afričané mají právo rozhodnout o tom, které západní technické a kulturně civilizaci hodnoty si vypůjčí a které nikoli. I když jeho názory nebyly lhostejné k marxismu, odmítal jeho determinismus a chladný postoj vůči duchovním hodnotám. Při budování nového Senegalu vycházel z politické kultury obyvatel své země, ze své schopnosti porozumět lidem a rozlišovat důležité od běžného

a přijmout fungující kompromisy. Jako státník se Senghor nezapomenutelně zapsal jako jeden z průkopníků významných historických událostí XX. století, které změnily svět z prostoru dominovaného jednotvárně bílou Evropou v pestře zbarvené seskupení lidí, národů a společností bojujících za práva určit si vlastní budoucnost.

V r. 1946 se Senghor oženil s Ginette Eboué, která pocházela ze známé intelektuální rodiny z francouzské Guyany. Měli dvě děti, avšak toto manželství brzy skončilo rozvodem. Poté se oženil s Francouzskou Colette Hubertovou, která pracovala jako jeho osobní sekretářka. Po svém dobrovolném odstoupení z prezidentské funkce v r. 1980 trávil svůj čas psaním. Jako básník, spisovatel a státník Senghor obdržel řadu mezinárodních ocenění. Jeho život je svědectvím o člověku, který pochopil význam poslání té nejlepší černošské angažované intelektuální tradice spojované se jmény, jako jsou F. Douglass, C. L. R. James, W. E. B. Du Boise, a další.

Mesfin Gedlu
Společnost přátel Afriky

Hlavní přínos 5. řádné euro-středomořské konference ve Valencii

Konference ve Valencii (22.–23. 4. 2002) potvrdila zájem členských zemí EU a většiny zemí jižního Středomoří o pokračování a prohloubení procesu euro-středomořské spolupráce ve všech třech hlavních koších. Konala se v období španělského předsednictví v EU, což mělo nepochybně vliv na dokonalou přípravu, průběh a výsledky akce. Španělsko je největším stoupencem euro-středomořského partnerství od samého zahájení v Barceloně (1995), což je dáno geografickou blízkostí, obavou z bezpečnostních rizik (drogy, islamisté, migrace, španělské enklávy v Maroku–Mellila a Ceuta), ale i ekonomicko-strategickou propojeností (např. transmagrebský

plynovod z Alžírsko, rybolov). Rovněž ze strany institucí EU byl od počátku roku 2000 velký zájem urychlit plnění klíčových ustanovení barcelonského procesu. Evropská komise připravila v květnu 2000 dokument pod názvem „Oživení barcelonského procesu“ (Reinvigorating the Barcelona Process), ve kterém byl podrobně zhodnocen pětiletý cyklus euro-středomořského partnerství a navrženy rámcové priority. Následovalo schválení Společné strategie EU pro středomořský region při příležitosti summitu v portugalském městě Santa Maria da Feira (červen 2000), která potvrdila zájem EU přistupovat k této oblasti s dlouhodobými strategickými záměry v rámci své

společné bezpečnosti a zahraniční politiky. Pozitivní proces byl podpořen závěry 4. euro-středomošské konference v Marseille (listopad 2000).

I v roce 2001 postupoval barcelonský proces ve zmíněném trendu bez ohledu na předsednictví EU. Závěry devíti schůzek barcelonského výboru, činnost asocičních výborů, evropské Trojky a Evropské komise vytvořily dobré podmínky. Mohutný finiš se rozběhl po převzetí španělského předsednictví v první polovině roku 2002, jak o tom svědčí tři velmi významné události: 4. euro-středomošská konference ministrů průmyslu (Malaga, 9.–10. 4. 2002), schůzka ministrů obchodu (Toledo – březen 2002) a istanbulský pátý euro-středomošský podnikatelský summit (1.–2. 3. 2002). Některá závěrečná doporučení byla začleněna do Akčního plánu přijatého ve Valencii.

Blízkovýchodní mírový proces

Summit ve Valencii se konal v napjaté mezinárodní a regionální atmosféře. Neúspěch palestinsko-izraelských jednání v Camp Davidu, zahájení intifády a nástup nacionalistické vlády premiéra Šarona, který prosazoval silovou politiku vůči palestinské samosprávě, předznamenaly další vlnu eskalace napětí (sebevražedné atentáty Palestinců a represe izraelské armády). Izraelská armáda vtrhla na okupovaná území, aby splnila deklarovaný cíl – zničit „teroristickou infrastrukturu“, ale výsledkem byl značný počet zabitých civilistů a zničená velká část projektů infrastruktury, velmi často financovaných z prostředků EU (MEDA, EIB).

Přístup EU vycházel ze závěrů Evropské rady z Berlína (1998), které byly upřesněny ve společné strategii z Feiry. EU slíbila podporu pokračování činnosti palestinské samosprávy. Barcelonský proces není adekvátním fórem pro ukončení blízkovýchodního konfliktu, nýbrž bude plnit podpůrnou, komplementární roli. V době konání konference se připravovala blízkovýchodní mise EU, které se měli zúčastnit J. Solana a zvláštní blízkovýchodní vyslanec EU Moratinos a jejímž cílem mělo být zastavení násilí, stažení izraelských vojsk

z palestinských okupovaných území a obnovení přerušovaných jednání. Byla zdůrazněna potřeba obnovení zničené palestinské infrastruktury. Přijatý Akční plán se sice mírovým procesem nezabýval, ale velká pozornost tomuto tématu byla věnována v závěrečném prezidentském usnesení, které zahrnovalo následující body:

- neexistuje vojenské řešení konfliktu,
- výzva ke splnění rezolucí RB OSN č. 1402, 1403, 224, 338, 1397, respektování principů z Madridu, Osla a dalších dohod,
- připomenutí paragrafu 9 nové arabské (saúdsko-arabské) iniciativy, která má umožnit mírové a bezpečné soužití Izraele a Palestiny a komplexní mír,
- mírová jednání by měla být završena vytvořením demokratického, životaschopného a nezávislého státu Palestina; ukončením okupace z roku 1967 a zabezpečením práva pro Izrael, aby mohl žít v bezpečných a mezinárodně garantovaných hranicích,
- komplexní mír musí zahrnout i Sýrii a Libanon,
- splnění rezoluce RB OSN č. 1405, která by vyšetřila události v utečeneckém táboře v Dženině,
- vyjádřena potřeba monitoringu, zabezpečeného třetí stranou,
- výzva k mezinárodnímu společenství a příslušným institucím, aby zajistily pomoc Palestincům a ozdravení jejich ekonomiky,
- výzva k Arafatovi, aby se zasadil o ukončení terorismu, a izraelské armádě, aby se stáhla z měst.

Tuniský ministr zahraničí za arabskou delegaci trval na tom, aby agenda konference byla tentokrát prioritně věnována blízkovýchodnímu konfliktu, což se do značné míry podařilo. Během závěrečné tiskovky vyzval EU, aby důsledně sledovala plnění rezolucí RB OSN č. 1402 a 1403, protože tím prokáže svojí důvěryhodnost. Závěry byly poměrně příznivé vůči arabské straně. EU, na rozdíl od USA, dala jasně najevo, že bude nadále podporovat J. Arafata coby prezidenta palestinské autonomie. Palestinský ministr pro mezinárodní spolupráci N. Shath vyzval prezidenta Bushe, aby nejprve požádal Izrael, aby se stáhl z okupovaných území, protože okupace trvá už 35 let

a sebevražedné atentáty teprve rok. Je známo, že USA naopak prosazovaly opačný sled kroků – tj. nejprve ukončení ozbrojených akcí a teprve poté jednání a mír.

Nejzajímavější byl obsah odpovědí z tiskové konference Š. Perese, kdy izraelský ministr zahraničních věcí souhlasil, aby mírová jednání s Palestinci byla vedena na základě rezolucí RB OSN č. 242, 338, podobně jako předtím s Jordánskem a Egyptem. Míru by předcházelo zastavení palby a odzbrojení extremistů. Obvinil při této příležitosti Írán a Sýrii, že financují a cvičí teroristy. Peres přiznal katastrofální humanitární situaci na okupovaných územích a vyzval k zesílení ekonomické pomoci. Závěrečné usnesení konference vyzývalo J. Arafata, aby se zasadil o rozbití teroristické infrastruktury a narušení jejího systému financování.

Palestínský ministr pro hospodářství N. Šath vyzval EU, aby poskytla humanitární pomoc samosprávě, tým expertů na likvidaci trosk a pomoc obyvatelstvu v Dženínu a dalších palestínských městech. Nutné budou investice do infrastruktury a při zajištění nových pracovních příležitostí pro Palestince. Země „patnáctky“ přislíbily vypracovat detailní seznam potřeb pro strádající Palestince, ale rekonstrukce infrastruktury bude prý možná až po nastolení míru.

Teprve po dosažení příměří by se konala mírová konference a hledalo by se mezinárodní řešení. Peres odmítl jednoznačně právo na návrat palestínských uprchlíků do Izraele, což zdůvodnil obavou ze změny demografického faktoru a židovského charakteru Izraele. Libanon byl podle něho také kdysi zemí s převahou křesťanů, což už dnes neplatí, a země prožila období občanských válek a chaosu. Chceme si udržet kontrolu nad státem, který několikrát válčil s arabskými sousedy, a odmítáme sebevraždu, řekl doslova Peres. Požadoval vydání vrahů ministra Zeeviho, protože spáchali svůj čin v izraelském Jeruzalémě. Je známo, že EU navrhla mezinárodní soud a odmítla jejich vydání Izraeli, což je postoj bližší palestínskému názoru na řešení problému.¹⁾ Zákrok armády

v Dženínu obhajoval tvrzením, že se jednalo o ozbrojený vojenský střet, během něhož bylo zabito 23 vojáků a 56 Palestinců, z toho čtyři civilisté. Ve vztahu k J. Arafatovi řekl, že klíčová je podle něho politika a nikoli lidé. Podle Perese nikdo v Izraeli vlastně neví, co Arafat ve skutečnosti chce. Během tiskovky musel několikrát odpovědět na dotaz o jeho údajném obvinění EU z antisemitismu. Obhajoval se tím, že nemyslel antisemitistickou oficiální politikou, nýbrž antisemitské nálady v některých zemích EU, jako např. ve Francii (útoky na synagogy a hřbitovy). Piqué v reakci na Peresovu argumentaci odsoudil terorismus a antisemitismus, ale současně varoval, že „nikdo nesmí usilovat o směšování antisemitismu s legitimní kritikou. Peres vyjádřil nesouhlas se současnými evropskými přístupy k řešení konfliktem a odsoudil nepřijatelné invectivy vůči Šaronovi (v tisku). Radil EU, aby koordinovala své přístupy s USA, jinak nebude dosaženo míru.

Piqué ještě před konferencí vyzval k úzké koordinaci postojů k blízkovýchodnímu konfliktu v rámci „kvarteta“ (EU, USA, Rusko, OSN), které se sešlo v předstihu 10. 4. 2002 v Madridu, a podobná výzva se objevila v závěrečném komuniké. Na závěrečné tiskové konferenci označil Piqué konferenci jako mezník z hlediska hledání míru na Blízkém východě, i když jeho nalezení viděl realisticky v delším časovém horizontu.

Napětí na Blízkém východě poznamenalo celkovou atmosféru setkání. Evropská trojka naplánovala zvláště separátní jednání s Izraelem i palestínskou samosprávou. Arabské země opět velmi úzce koordinovaly společné postoje vůči blízkovýchodnímu mírovému procesu, jejich mluvčím bylo tentokrát Tunisko. Na protest proti účasti izraelské delegace na konferenci odmítla Sýrie a Libanon účast, podobně jako předtím v případě ministerské konference v Marseille. Arabští ministři demonstrativně odcházeli během projevu Š. Perese a různými dalšími způsoby davali najevo nesouhlas s politikou současně izraelské vlády. Bezpečnostní situace ani nedovolila, aby se projednával dokument Charty míru a stability, který měl být schválen již na poslední schůzce v Marseille. Vyšší úředníci však obdr-

¹⁾ *The Jordanian Times*, www.jordaniatimes.com/Tue/news/news7.htm.

želi mandát na její úpravu a doplnění, aby mohla být urychleně přijata, až to situace dovolí.

Přesto se ukázalo, že ani krajně vyhocená situace na Blízkém východě nezabránila, aby byl přijat akční plán na urychlení plnění stanovných cílů ve všech třech „barcelonských koších“.

V politicko-bezpečnostním koši dominovala kromě zmíněného blízkovýchodního konfliktu i problematika terorismu, která byla v předstihu projednávána během bruselské Euromed ad-hoc schůzky ministrů zahraničních věcí (6. 11. 2001). Ministři zde vyjádřili solidaritu s bojem proti terorismu a odmítli jakékoliv spojování terorismu s arabsko-islámským světem.²⁾

Poměrně rozsáhlý druhý paragraf Akčního plánu je věnován tematice terorismu. Státy souhlasily s centrální rolí OSN v této oblasti a podpořily činnost protiteroristického výboru RB OSN a realizaci přijatých rezolucí OSN č. 1373 a 1390. Uznaly, že pouze multilaterální přístup a praktická opatření mohou zajistit efektivní boj proti terorismu. Vyslovily se ve prospěch další činnosti ad hoc skupiny o terorismu a k aktivizaci sítě kontaktních stanovíšť pro boj s terorismem. Evropský parlament navrhoval ve své dubnové rezoluci (2002) vypracování společných pravidel jednání ve vztahu k terorismu (Code of Conduct) a podporu svolání mezinárodní konference o terorismu, ale tyto iniciativy se neobjevily v Akčním plánu ani v závěrečném usnesení konference.³⁾

Tradičně byla zdůrazněna potřeba rozvoje mechanismu pro preventivní diplomacii. Zajímavý byl závazek vypracovat společný strategický jazyk pro bezpečnostní a vojenskou oblast, který by vycházel z oběma stranami přijatých bezpečnostních smluv, aby se zabrá-

nulo nedorozumění a předsudkům. Chybí zmínka o vojenské spolupráci, kterou středomořské země odmítají, je ale zájem o sféru nevojenské bezpečnostní spolupráce (přírodní pohromy aj.).

Měl by probíhat strukturovanější dialog mezi partnery v oblasti lidských práv, aby se zvýšila jeho efektivita. Ve zprávě Evropské komise z 13. 2. 2002 bylo připomenuto, že v několika středomořských zemích se situace v oblasti lidských práv od konání marseilleské konference dokonce zhoršila a žádná země v oblasti (s výjimkou Kypru a Malty) není bez poskvrny.⁴⁾ Problematika lidských práv a demokracie je zdůrazněna především v asociačních dohodách EU s jihostředomořskými zeměmi. Španělsko a další členské země vyšly vstříc požadavkům středomořských zemí, které projevíly zájem o pravidelné konzultace k problematice rozšíření EU, které by pomohly objasnit očekávané důsledky pro země jižního Středomoří v rámci posíleného ekonomického dialogu RED.

Ekonomické formy spolupráce

V rámci ekonomického koše byl potvrzen strategický zájem a nezvratnost procesu směřujícího k vytvoření zóny volného obchodu v euro-středomořské oblasti do roku 2010, ačkoliv ještě nedávno někteří pozorovatelé pochybovali o realitnosti tohoto termínu. Kořeny optimismu vyplývaly z podstatného zrychlení procesu uzavírání asociačních smluv EU s jednotlivými regionálními zeměmi, když do konce dubna bylo uzavřeno celkem sedm asociačních smluv. V září 2001 byla podepsána asociační dohoda EU s Egyptem. Koncem roku 2001 byla ukončena jednání s Alžírskem a Libanem. U příležitosti valencijské konference mělo dojít k podpisu smluv, ale stalo se tak jen v případě Alžírsku, protože druhý adept podpisu – Libanon – konferenci bojkotoval.

²⁾ *The Barcelona Process 2001. Review. European Commission. Second edition. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2002, s. 8.*

³⁾ *European Parliament Resolution on the Communication to the Council and the European Parliament to Prepare the Meeting of Euro-Mediterranean Foreign Ministers. Valencia, 22-23 April 2002. Euromed Report, issue No 41, European Commission 2002.*

⁴⁾ *Communication from the Commission and the European Parliament to Prepare Meeting of Euro-Mediterranean Foreign Ministers, Valencia 22-23 April 2002, Brussels 13. 2. 2002, SEC (2002) A59 final.*

Alžírské asociační dohody jsou v některých aspektech odlišné od předchozích, protože již obsahují klauzuli o společném boji proti terorismu. V porovnání s předchozími smlouvami daly silný impuls k rychlé liberalizaci obchodu se značnou částí zemědělských produktů a také pro rybolov. EU vyšla neobvykle vstříc alžírským výhradám k obsahu kapitoly o justici a vnitřních záležitostech. V květnu 2002 byly ratifikovány dohody s Jordánskem a EU má zájem uzavřít tuto proceduru během dvou následujících let. Největší problémy jsou se Sýrií, která v minulém roce nedosáhla významného pokroku v projednávání dohod.

Středomořské země měly posílit obchod a spolupráci v ose Jih–Jih, aby mohly lépe čelit bezprostředním negativním dopadům otevření trhu vůči EU. Z těchto důvodů EU uvítala tzv. „agadirskou“ iniciativu čtyř asociovaných jihstředomořských zemí (Egypt, Maroko, Tunisko, Alžírsko), které se rozhodly mezi sebou uzavřít dohodu o volném obchodu v roce 2000. Iniciativa je otevřená pro přistoupení dalších asociovaných zemí a některé země ji chápou také jako první etapu realizace projektu LAS na vytvoření Velké arabské zóny volného obchodu z roku 1997. V Akčním plánu byla vyjádřena rovněž podpora regionálním integračním snahám, např. v rámci Unie arabského Maghrebu. V tomto kontextu byly přijaty či podpořeny různé iniciativy, které by měly usnadnit regionální spolupráci. Patří mezi ně založení euro-středomořské banky na základě iniciativy summitu EU v Laekenu, vytvoření instituce v rámci EIB pro mobilizaci finančních zdrojů zvláště pro soukromý sektor (výše úvěrových fondů Euromed v rámci EIB činí 7,4 mld. eur pro období 2000–2006), zahájení přípravy pro liberalizaci v oblasti služeb, podpora začlenění středomořských partnerů do panevropského systému kumulace původů zboží a pokračování prací na sladění pravidel o původu v jižním Středomoří, souhlas se zahájením programu ITQ (inovace-technologie-kvalita) a zvýšená pozornost e-obchodu. Pokračovala snaha o propojení infrastruktury EU a středomořských zemí (energetika, doprava, telekomunikace) a její modernizace. V posledních dvou letech se podstatně zlepšil způsob řízení a uvolňování prostředků z euro-stře-

domořských programů v MEDA 2 (celkem 5,3 mld. eur pro období 2000–2006) a vnější pomoci (Europa-Aid). Zlepšilo se čerpání prostředků, které byly přednostně orientovány na regionální projekty strategické povahy. Vzhledem k nedostatečnému přílivu přímých zahraničních investic do středomořského regionu byly zahájeny tři programy pro investice (EURO-MED ITQ, EURO-MED MARKET). Větší pozornost měla být věnována kooperaci dvou komplementárních procesů-euro-středomořského partnerství a Světové obchodní organizace (WTO) na základě nedávno přijaté Rozvojové agendy WTO z Dauhá.

Sociální a kulturní oblast spolupráce a institucionální reformy

V sociální a kulturní kapitole byla jako obvykle zdůrazněna potřeba spolupráce justice v boji proti drogám, terorismu, organizovanému zločinu a zvláště ve všech formách migrace. Novým jevem byla značná pozornost věnovaná problematice dialogu kultur a civilizací, což lze chápat jako pokus o lepší vzájemné pochopení, překonání předsudků a xenofobie, a to zvláště po tragických událostech 11. září 2001. Byl schválen akční program dialogu kultur a civilizací, který bude zaměřen na mládež, vzdělání a média (vzdělávací program Tempus, programy na propojení školních osnov a výměnu učitelů, NETD@ys, e-schola, zkvalitnění programu MEDA Euromed Youth Programme). Rozšířeny by měly být existující programy mezikulturní výměny (Euromed Heritage, Euromed Audio-visual, Culture 2000 a Media Plus) s cílem více přiblížit euro-středomořskou spolupráci občanům. Nejdůležitější bylo rozhodnutí vytvořit Euro-středomořskou nadaci na podporu dialogu kultur a civilizací. V sociální oblasti konference vyzvala Komisi, aby se zaměřila na využití regionálního programu pro odborný výcvik a vytvoření euro-středomořské stanice na sledování zaměstnanosti a odborného vzdělávání. Pozornost v nadcházejícím období bude zaměřena na zvýšení zapojování žen do ekonomického života.

Akční plán souhlasil s iniciativou Evropského parlamentu na vytvoření Euro-středomoř-

ského parlamentního shromáždění a pověřil vysoké úředníky, aby za tímto účelem podnikli opatření a navázali kontakty s euro-středomořskými parlamenty.

Dlouhou dobu se hovořilo, že klíčové orgány euro-středomořské spolupráce jsou podřízeny EU, zvláště EK. Akční plán poprvé vyzval k většímu zapojení partnerů do procesu vypracování a dohledu nad realizací programů, které byly schváleny konferencí. Počítalo se s vytvořením instituce spolupředsednictví. Ministerské schůzky by neměly být svolávány v přesně stanovených lhůtách jako doposud, ale vždy podle potřeby, neformálně. Větší zapojení středomořských partnerů přispěje k odbourání dosavadní pasivity a zvýší zainteresovanost středomořských zemí na plnění úkolů partnerství.

Pátá euro-středomořská ministerská schůzka se vyznačovala kvalitní přípravou a vytvořením dobrých podmínek pro plnění hlavních úkolů barcelonského procesu a odbourání byrokratických průtahů. Konference se zúčastnily za Středomoří všechny země, kromě Sýrie a Libanonu. Se statutem pozorovatele byla přítomna Libye, kterou účastníci vyzvali k zapojení do tohoto procesu. Mauretánie obdržela statut zvláštního hosta, ale nebyl akceptován návrh Evropského parlamentu, aby byla zapojena jako plnoprávný člen do euro-středomořského procesu. Mauretánie je členem Unie arabského Maghrebu a některé evropské země by uvítaly zapojení všech členů tohoto regionálního seskupení.

Země CEFTA tentokrát nebyly přímo oficiálně na konferenci zastoupeny, jako tomu bylo např. ve Stuttgartu. Velvyslanci asociovaných zemí byli pouze pozváni do Valencie

bezprostředně před konferencí na krátkou schůzku, která měla formu „diplomatické tribuny“ a na níž jim byly vysvětleny základní cíle setkání. Existovala možnost akreditovat se jako novinář, která pochopitelně neopravňovala k účasti na hlavních jednáních, ale pouze tiskových konferencích. Některé země euro-středomořské oblasti (včetně Španělska) těžce nesou, že se za posledních deset let zvyšovala nerovnost v přerozdělování finančních prostředků ve prospěch zemí střední a východní Evropy. Během euro-středomořského podnikatelského summitu v Istanbulu (březen 2002) byl připomenut extrémně nízký objem přímých investic v zemích jižního Středomoří. Jestliže v případě zemí SVE vzrostly přímé investice od roku 1992 devětkrát, v případě Středomoří byl zaznamenán pouze trojnásobný růst. Podíl středomořských investic na celkovém světovém objemu poklesl z 2,2 % (1992) na pouhé necelé 1 % (1999), což považují některé středomořské země za neudržitelný stav. Zvýšil se zájem o informace, které se týkají procesu rozšíření EU na východ a jeho možného dopadu na Středomoří. Zkrátka, středomořské země podezírají EU, že většinu zdrojů uvolňují východním směrem, a chtějí znát pravdu. Na druhé straně mají středomořské nečlenské země zvýšený zájem o spolupráci i s asociovanými zeměmi SVE, což potvrdily i svým souhlasem se zapojením do jednotného euro-středomořského systému kumulace původu zboží. Bylo rozhodnuto, že příští schůzka se bude konat v Itálii v roce 2003. Ad hoc ministerská schůzka by se měla pravděpodobně konat už v první polovině roku 2003.

Jaroslav Bureš
Společnost česko-arabská

Výsledky zasedání Hospodářské a sociální rady OSN v Ženevě

Problematika afrického kontinentu se v posledních dvou letech dostala několikrát na program důležitých zasedání mezinárodního společenství, od Summitu tisíciletí přes Summit EU-Afrika až po poslední Summit Organizace

africké jednoty, který posvětil vznik Africké unie a přijal Novou africkou iniciativu nově přejmenovanou na New Partnership for Africa Development (NEPAD). Afrika se ocitla v centru pozornosti nikoli pro dosažení něja-

kých výjimečných výsledků, ale naopak proto, že se nachází v dosti kritickém stavu a dostává se na okraj světového dění. Všechna výše zmíněná zasedání měla proto za cíl hledat východiska z tohoto začarovaného kruhu.

Afrika vstupuje do 21. století, i přes skutečnost, že skrývá enormní hospodářský potenciál, např. v nerostném bohatství, v zemědělství, energetice aj., jako nejchudší a nejméně rozvinutý region světa. Je technologicky nejzaostalejší a nejzadluženější; prožívá populační explozi, přičemž sociální a lékařské zabezpečení obyvatelstva není buď žádné, anebo jen na velmi nízké úrovni; odehrává se zde největší počet ozbrojených konfliktů. Přitom v době, kdy africké země získávaly nezávislost, na tom po hospodářské stránce byly vesměs lépe než např. asijské státy.

Posouzení současného ekonomického vývoje v Africe a nalezení východisek z této ne příliš radostné situace bylo věnováno i zasedání Hospodářské a sociální rady OSN, která se sešla v červenci loňského roku v Ženevě. Zasedání se kromě představitelů členských států zúčastnili i prezidenti MMF, SB, Africké rozvojové banky a generální ředitelé různých rozvojových agentur i zástupci nevládních organizací. Po dva týdny zde nejdříve experti a posléze politici posuzovali hospodářské výsledky jednotlivých afrických zemí i kontinentu jako celku ze všech možných úhlů a pohledů.

Hospodářská a sociální rada běžně zasedá v New Yorku, jednou za dva roky však pořádá výjezdní zasedání do Ženevy, což byl právě tento případ. Africké státy byly zastoupeny vesměs na úrovni ministrů, ale i vyšší, vyspělé státy pak na úrovni nižší – náměstků ministrů, nebo stálých představitelů v OSN.

Ve vystoupeních řečníků se většinou opakovala již známá fakta: V Africe žije v současné době 12,5 % světové populace, na tvorbě celosvětového hrubého domácího produktu se však tento kontinent podílí pouze 2,0 %. Podíl Afriky na obchodu, a to jak celosvětovém, tak i regionálním, je zanedbatelný. Na celosvětovém obchodu nedosahuje ani 2 % a představuje pouhých 5,5 % vývozu všech rozvojových zemí. Dokonce ani obchod v rámci subkontinentu nedosahuje ani 10 % celkového obchod-

ního obratu Afriky se světem. Přitom více než 40 % exportu z Afriky směřuje do EU. Nehledě na geografickou blízkost africké země obchodují více se zeměmi EU než s největšími ekonomikami kontinentu – JAR, Alžírskem, Egyptem, Nigérií a Marokem. Přitom např. obchod mezi členskými zeměmi EU dosahuje 60 %, mezi zeměmi NAFTA činí 50 % a v jihovýchodní Asii přesahuje 22 %.

Zahraniční zadluženost Afriky dosáhla v r. 1999 výše 336 mld. USD, což představuje 58 % HDP celé Afriky nebo 222 % celkového ročního objemu vývozu zboží a služeb. Více než 45 % obyvatelstva Afriky žije v bídě. Ze třiceti nejchudších zemí světa se jich 20 nachází právě v Africe. Polovina africké populace má průměrný denní příjem nižší než 0,83 USD. Devastující dopad na ekonomiku mají ozbrojené konflikty, politická nestabilita v řadě zemí a nemoci, jako je AIDS či malárie.

Velkým problémem zůstává vysoký růst počtu obyvatelstva, který v mnoha případech přesahuje přírůstek HDP a tím vlastně dochází ke snižování HDP per capita. Od roku 1992, kdy přírůstek obyvatelstva dosahoval 3 %, se jej podařilo snížit do roku 1999 na 2,6 %. V několika posledních letech tak již růst HDP dosahuje takové výše, že i růst per capita roste reálně kolem 1 % ročně.

Je zřejmá slabost finančního sektoru ve většině zemí, což se projevuje v měnové nestabilitě a nízké efektivitě bankovního systému a v neexistenci regulovaných kapitálových trhů. Z ekonomického hlediska je rozčarováním nízká míra investic, která dosahuje pouhých 21 %, což nestačí na zajištění udržitelného ekonomického rozvoje. Míra spoření dosahuje pouhých 16 % HDP, tj. pouze třetinou výše oproti rozvojovým zemím jako celku. Důsledkem je chronický rozpočtový deficit v mnoha zemích. Většina zemí se potýká i s deficitem na běžném účtu, což je většinou důsledek fluktuace cen komodit, které představují hlavní vývozní položky. Vliv má i snižující se objem oficiální rozvojové pomoci – od roku 1990 do roku 1998 klesla ze 40 USD na obyvatele na 27 USD ročně.

Podle posledních statistik 56 % obyvatelstva Afriky neumí číst a psát.

Zároveň však bylo zdůrazňováno, že v posledním období dochází na kontinentu jako celku i k pozitivním trendům.

Ve stále větší míře se prosazuje demokrati-zační proces. Ve více než 3/4 afrických států se uskutečnily relativně svobodné pluralitní volby. Tento trend je pozitivní, i když samozřejmě pouhý fakt, že se volby konaly, ještě sám o sobě neznamená, že v tom kterém státě po nich okamžitě zavládne demokracie. V řadě případů autokratičtí vládcové využívají voleb k legitimizaci svých režimů a využívají k tomu jimi kontrolovaný státní aparát a HSP. Je proto dobré rozlišovat mezi legálně zvolenými a demokraticky zvolenými vládami.

Afrika nemá vypracován kodex ani tradici pro odchod státníků od moci. Se změnou hlavy státu dochází ke změnám v celé struktuře společnosti. To nutí autokratické vlády k tomu, aby se drželi u moci co nejdéle a za každou cenu. Narušuje to přechodné období od jedné vlády ke druhé. Zimbabwský prezident Mugabe prohlašuje, že v africké politické kultuře se v křesle umírá, demokraticky zvolený prezident Toga Eyadema je nejdéle sloužícím diktátorem v Africe, guinejský prezident Conte si nechá v referendu odsouhlasit změnu ústavy tak, aby mohl kandidovat potřetí, o něčem podobném uvažují či uvažovali i prezidenti Zambie či Keni. V praxi jsme to viděli v Namibii.

Proto jsou pro Afriku nesmírně důležité takové příklady, jakými byly např. dobrovolné odstoupení botswanského prezidenta Masireho, předem deklarovaný úmysl nekandidovat daný Nelsonem Mandelou nebo klidné předání moci v Senegalu mezi Dioufem a Wadem, či v Ghaně mezi Rawlingsem a Kufuorem. Pozitivně se v Africe jistě odrazí i přechod od vojenské diktatury k demokraticky zvolené vládě v Nigérii.

Avšak ani tam, kde proběhnou svobodné volby, nelze demokracii v africkém pojetí chápat jako synonymum pro fungující pluralitní systém, tak jak jej známe z Evropy. V mnoha afrických zemích sice opozice existuje, je ale velmi slabá a rozdrobená a nemá v podstatě vliv na chod věcí veřejných. V praxi se prosazuje princip winner-takes-all, který upírá opozici i ten nejmenší podíl na moci. V Africe je

vidět velká propojenost mezi demokracií a dobrým vládnutím, ale nemusí to platit mezi demokracií a efektivitou vládnutí. Mnohé i demokraticky zvolené vlády jsou krajně neefektivní, i když se mohou snažit o dobré a odpovědné vládnutí.

Nicméně, jak už jsem uvedl, proces demokratizace v Africe je stále zřetelnější. Již to, že afričtí státníci zakotvili do zakládající listiny Africké unie takové principy, jako je odpovědnost za vývoj ve svých zemích, princip dobrého vládnutí, dodržování základních lidských práv a svobod, nezastupitelná úloha soukromého sektoru, spoléhání se především na vlastní síly a zejména, že politická stabilita je základním předpokladem ekonomického růstu, je podle mého názoru nesmírným krokem vpřed.

I v ekonomické oblasti lze najít výsledky, které opravňují k opatrnému optimismu. V posledních několika letech dochází k pozitivnímu růstu HDP – v r. 1998 činil 2,4 %, v r. 1999 2,7 %, v r. 2000 pak 3,2 %. Průměrný roční růst za posledních 10 let činí 2,1 %. Výše uvedené údaje jsou průměrem velmi různorodých hospodářských výsledků jednotlivých afrických zemí. Mezi nejúspěšnější země z pohledu hospodářského růstu patří např. rovníková Guinea a Mosambik, jehož hospodářství však bylo v únoru 2000 těžce postiženo cyklonem a následnými záplavami. Obě země vykázaly růst HDP cca 10 %.

Z celkového počtu 54 afrických zemí jich 12 vykázalo růst HDP mezi 5 a 7 %. Z pohledu hospodářského růstu patřily mezi úspěšné také země východoafrického a jihoafrického subregionu, z nichž mnohé patří dle HDP na jednoho obyvatele mezi nejchudší země světa. Průměrný roční přírůstek HDP se zde pohyboval kolem 4 %, jeho význam je však v praxi redukován nízkou výchozí hodnotou HDP a zejména populační explozí.

V rámci hodnocení afrických ekonomik na subregionální úrovni se vyděluje skupina 11 zemí vyvážejících ropu. Tyto země, v nichž žije 41 % obyvatel, vytvářejí 49 % afrického HDP. Růst jejich HDP v roce 1998 činil 0,1 %, v roce 1999 již 3,7 %.

Pět největších afrických ekonomik – Alžír, Egypt, Jihoafrická republika, Maroko a Nigé-

rie – se podílí na tvorbě celoafriického HDP 59 %, přičemž v nich žije pouze 37 % populace regionu. Přírůstek HDP v těchto zemích v roce 1999 činil 2,8 %.

Pokud však by se v Africe měla chudoba snížit do roku 2015 na polovinu (jak to bylo přijato na summitu tisíciletí v New Yorku), pak by musel roční přírůstek dosahovat minimálně 7 %.

Z pohledu celkového hrubého domácího produktu a příjmu na jednoho obyvatele jednoznačně dominuje severoafriický subregion, kde roční příjem na jednoho obyvatele činí 1 264 USD, a Jihoafrická republika s ročním příjmem na obyvatele 1 388 USD. Nízký roční příjem na obyvatele je tradičně ve východoafriickém subregionu – pouhých 177 USD. Jako celoafriický průměr je pro rok 1999 udávána hodnota 688 USD. V Africe je markantní přímá úměra mezi politickou stabilitou a rozvojem. Uvedené nízké příjmy na obyvatele jsou průměrnými hodnotami, které nepodávají obraz o hospodářské situaci jednotlivých složek obyvatelstva v daných zemích. Dle statistik OSN využívá v Africe 51 % celkových zdrojů pouze 20 % populace.

Většina afrických zemí se od počátku 80. let nacházela v hluboké hospodářské krizi. Proto v polovině 80. let byly řadě afrických zemí vnuceny ekonomické reformy. S pomocí MMF a SB byla přijata celá řada ozdravných projektů. Tyto reformy se nazývají reformami první generace a dnes se již otevřeně přiznává, že byly značně kontroverzní a nedosáhly očekávaných výsledků. A to především proto, že vlády neměly vůli je realizovat a ze strany mezinárodních finančních institucí byly kladeny nereálné a mnohdy nesplnitelné podmínky.

V polovině devadesátých let pak došlo k zavádění druhé generace reforem a výsledky jsou mnohem příznivější. Tyto reformy se opírají o následující čtyři principy:

- větší spoléhání se na trh a soukromý sektor při generování hospodářského růstu,
- pochopení nutnosti dodržovat makroekonomické principy pro vytváření příznivého klimatu pro investice a podnikání,
- pochopení nutnosti dodržovat principy dobrého vládnutí – good governance,

- pochopení zásadní úlohy, kterou pro další rozvoj afrických zemí hraje zahraniční kapitál.

Tam, kde došlo k přijetí a naplňování takto pojatých programů, došlo v posledních letech ke znatelnému zlepšení ekonomik – viz např. Malí, Ghana, Burkina Faso, Mosambik atd. Výsledky těchto zemí se pak pozitivně odrazily i v celkovém hodnocení kontinentu. V období 1990–1994 dosahoval růst HDP v průměru 1,6 %, což při přírůstku obyvatel 3,0 % znamenalo pokles příjmů na hlavu o 1,4 %. Vážné makroekonomické nerovnosti se odrazily v tomto období v průměrné výši inflace 27 % a v průměrném rozpočtovém deficitu 5,1 % HDP. Naopak v letech 1995–1999 rostl HDP Afriky v průměru o 4 % ročně. Přírůstek obyvatel se podařilo snížit na 2,6 %, takže docházelo k pozitivnímu reálnému přírůstku na hlavu o 1,4 %. Inflace klesla na průměrných 10 % v r. 1999 a rozpočtový deficit klesl na 3 % HDP.

Vezmeme-li v úvahu spíše pozitivní trendy, kterým se v posledním období prosazují v afrických ekonomikách, než strohá statistická čísla, dospějeme k názoru, že situace na kontinentě není až tak beznadějná. Dochází k větší diferenciaci hospodářského rozvoje mezi jednotlivými zeměmi. Očekávám, že tento trend bude i nadále pokračovat, že se v Africe vytvoří skupina tak deseti států, které se budou rozvíjet nadprůměrně, a věřím, že tato skupina bude mít pozitivní vliv i na další země, s nimiž sousedí.

K tomuto závěru mě vede i podpora, kterou si získává Nová africká iniciativa či NEPAD u vyspělých zemí. Ty si rovněž uvědomují, že současná situace v Africe je z dlouhodobého hlediska neudržitelná a že kdyby krize pokračovala nebo se naopak dále prohlubovala, mělo by to negativní dopad i na vyspělé státy. Bude zajímavé sledovat, jaká doporučení připraví např. Nigérie s Kanadou, které byly pověřeny skupinou zemí G-8, aby do příštího summitu G-8 připravily návrh opatření, jak podpořit NAI v praxi. Jenom doufám, že boj proti terorismu, který mimochodem africké státy podpořily, neodtláká pozornost vyspělých zemí od potřeb Afriky.

J. Siro
Společnost přátel Afriky

Význam Světové konference OSN proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci v Durbanu

Světová konference proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci se konala v jihoafrickém Durbanu ve dnech 31. srpna–8. září 2001. Konference se v souladu s usnesením vlády z 18. července 2001 č. 737 zúčastnila i delegace ČR vedená místopředsedou vlády a ministrem zahraničních věcí Janem Kavanem. Zúčastnily se jí delegace prakticky všech států světa a několika stovek vládních i nevládních, mazinárodních, regionálních a národních organizací. Značná pozornost věnovaná konferenci se projevila i účastí řady významných představitelů, např. generálního tajemníka OSN Kofi Annana, Vysoké komisařky OSN pro lidská práva Mary Robinsonové, ministra zahraničních věcí Belgie L. Michela, představitele palestinské samosprávy Jásira Arafata či kubánského prezidenta Castra, včetně cca desítky hlav států v čele s prezidentem JAR Thabo Mbekim. Z afrických prezidentů se dále zúčastnili např. prezident Museveni z Ugandy, Kagame ze Rwandy, Wade ze Senegalu, Obasanjo z Nigérie atd.

K cílům konference patřilo především zhodnotit pokrok v boji proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci a identifikovat jeho překážky, zvážit možnosti zefektivnění aplikace existujících standardů a implementace stávajících instrumentů boje proti těmto fenoménům, zvýšit povědomí o jejich hrozbách, dále např. zhodnotit politické, historické a další faktory vedoucí k projevům těchto fenoménů a zformulovat konkrétní doporučení za účelem přijetí progresivních opatření na regionální, národní a mezinárodní úrovni k boji proti nim. Mezinárodní společenství, které konferenci připravovalo řa-

du měsíců, se v Durbanu rovněž vypořádávalo s některými spornými tématy, např. s tématem historických křivd (otroctví, obchodu s otroky, kolonialismu a apartheidu) vzneseným africkými státy a tématem Blízkého východu vzneseným státy arabskými.

V diskusi v plénu, které se zúčastnili vedoucí naprostě většiny delegací, zazněly nej-různější názory na prakticky veškeré aspekty tématu konference i na řadu dalších souvisejících i nesouvisejících jevů, v důsledku čehož se rozprava stala velmi nepřehlednou. K. Annan upozornil na diskriminaci postihující určité komunity, např. národnostní, etnické, náboženské skupiny, či diskriminaci z důvodu pohlaví nebo původu. Nutnost vyrovnání se s historickými křivdami označil za morální povinnost a s vědomím, že je nelze odčinit bezzbytku, vyzval k odstraňování jejich důsledků, jako je nenávisť a předsudky, prostřednictvím praktických opatření do budoucna. T. Mbeki se zaměřil na vztah mezi chudobou a rasismem a opakovaně vyzval k odstraňování chudoby v různých částech světa, zejména v Africe, a k odstranění překážek plného požívání lidské důstojnosti, jak tomu bylo v případě apartheidu. M. Robinsonová s odkazem na nesnadnou přípravu konference apelovala na nutnost věnovat se jejím skutečným tématům, zvláště pak strategiím boje proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci. Vyzvala k dohodě ohledně uznání historických křivd a k vyjádření politování nad zločiny minulosti. Za nezbytnou podmínku úspěchu konference pak označila přijetí progresivních opatření a mechanismu jejich kontroly (follow-up), v jehož rámci představila svůj záměr zřídit protidiskriminační oddělení

v sekretariátu OSN. Ministr zahraničních věcí Belgie *L. Michel* jménem zemí EU uvedl, že EU považuje konferenci za příležitost k vytvoření celosvětové aliance proti rasismu, proti odmítání odlišných osob, aliance na podporu důstojnosti všech a na podporu světového míru. Vyjádřil pochopení pro historická utrpení, ze kterých bychom se měli učit, a uznal, že otroctví a obchod s otroky přispěly jak k současným projevům rasismu, tak i chudobě. A toto utrpení by mělo zůstat v paměti, aby se již nemohlo opakovat. Na příkladu nebezpečí využívání nejmodernějších komunikačních technologií zdůraznil potřebu prevence proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci. V souvislosti se sjednáváním závěrečných dokumentů zdůraznil nezbytnost přijetí opatření do budoucna založených na oboustranných kompromisech.

Vedoucí delegace ČR *J. Kavan* ocenil ve svém vystoupení přínos konference k mobilizaci v boji proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci, tedy příležitost k vytvoření celosvětové aliance proti těmto fenoménům a zdůraznil nezbytnost přijetí konkrétních závazků prostřednictvím závěrečných dokumentů. V souvislosti s postupující globalizací podtrhl potřebu účinnější ochrany lidských práv. Za prioritu označil přijímání preventivních opatření s důrazem na vzdělávání, roli médií a odstraňování přetrvávajících rozdílů mezi jednotlivými skupinami osob v sociální a ekonomické oblasti. Ohledně následných opatření uvedl, že ta by měla být považována za opatření sekundární, uplatňována až tehdy, selže-li prevence, zvláště pak v případech stále častěji se vyskytujících organizovaných forem těchto fenoménů.

Zvláštní pozornost věnoval opatřením vlády ČR za účelem zlepšení soužití většinové společnosti s romskou komunitou a odstranění sociálních rozdílů mezi nimi, přičemž zdůraznil význam vyrovnávacích akcí. V souvislosti s historickými křivdami *J. Kavan* uvedl, že pachatelé těchto křivd musejí přijmout odpovědnost a vyvodit z ní patřičné důsledky tak, aby se obdobné události již nikdy nemohly opakovat. Za možné východisko označil důsledné provádění stávajících rozvojových programů, a to zejména subjekty na národní, regionální

a místní úrovni. K Blízkému východu poznám, že mezi příčinami konfliktu nepřevažují příčiny rasové, vyzdvihl nutnost oboustranného politického dialogu a odsoudil násilí jako prostředek řešení politických sporů. Zároveň vyjádřil připravenost ČR přispět v případech zájmu dotčených stran k mírovému řešení konfliktu.

Na závěr konference byly přijaty dva závěrečné dokumenty, Deklarace a Program činnosti. Ty se člení na části věnované zdrojům, příčinám, formám a současným projevům rasismu, rasové diskriminace, xenofobie a související intolerance (historické události, sociální vyloučení, chudoba); obětem (zranitelné skupiny obecně, ženy a děti, národnostní a etnické menšiny, zdravotně postižení, původní obyvatelstvo, uprchlíci, migranti, osoby afrického původu, Romové a další); preventivním, vzdělávacím a ochranným opatřením na národní, regionální a mezinárodní úrovni (ratifikace a implementace relevantních mezinárodních smluv, důsledný postih rasové motivovaných trestných činů, akční programy, vzdělávání a vzdělávací kampaně, sběr dat, úloha občanské společnosti a neziskových organizací, role médií); účinným nápravným, odškodňujícím, reparačním, kompenzačním a jiným opatřením (právní pomoc, legislativa a rozvojová pomoc a spolupráce); strategiím k dosažení plné a účinné rovnosti, včetně mezinárodní spolupráce a posílení mechanismů v rámci i mimo OSN v boji proti rasismu a intoleranci a jejich realizaci (národní instituce, občanská společnost, nevládních organizace, Úřad vysoké komisařky pro lidská práva, kontrolní mechanismus, Komise pro lidská práva, mezinárodněprávní instrumenty).

Nakonec bylo dosaženo shody i ohledně obou hlavních sporných témat – tedy otázky historických křivd a otázky Blízkého východu. Ohledně *historických křivd* došlo v souladu s mezinárodním právem k uznání otroctví a obchodu s otroky, apartheidu a genocidia za zločiny proti lidskosti. Adresáti požadavků odmítali koncept odpovědnosti v právním smyslu a argumentovali velmi intenzívní rozvojovou pomocí. Konference tak dospěla ke shodě o uznání a vyjádření lítosti nad utrpením způsobeným historickými křivdami. Konference

vyzvala státy k uctění památky jejich obětí a potvrdila morální povinnost států přispět k zastavení a zvrácení důsledků těchto křivd. Uznána byla i nezbytnost dodatečných rozvojových programů směřujících k odpuštění dluhů, vymýcení chudoby, přístupu na trhy, podpor zahraničních investic či návratu zavlečených předmětů, popřípadě přesídlování vysídlených osob, to vše bez rozměru kompenzačních či reparačních opatření. Konference také v neposlední řadě podpořila tzv. novou africkou iniciativu.

V případě *Blízkého východu* byly předmětem sporu regionálnost tématu, označování povahy a projevu sporu a rozměňování pojmu holokaust a antisemitismus. Tyto rozpory, které v důsledku jejich eskalace ze strany arabských zemí vedly k odchodu americké a izraelské delegace z Durbanu a k hrozbám odchodu EU, asociovaných a některých dalších států a které představovaly po celou dobu konference hrozbu jejímu úspěšnému průběhu, vyvrcholily pokusem o úpravu dokumentů na závěrečném jednání, čímž hrozilo nebezpečí jejich nepřijetí. Nakonec však bylo dosaženo shody o nezbytnosti upamatování utrpení holokaustu a uznání, že dochází k nárůstu projevů antisemitismu a islamofobie a nepřátelství jak proti židům, tak i muslimům a arabským komunitám. Kromě toho byly národy vyzvány zdržet se podněcování k národnostní nesnášenlivosti zvláště v konfliktních situa-

cích. Konference vyjádřila znepokojení nad utrpením Palestinců pod zahraniční okupací, uznala jejich právo na sebeurčení a na zřízení nezávislého státu a uznala právo států v regionu na bezpečnost.

Konference, kterou lze považovat bezesporu za milník ve vyrovnání se s historickými křivdami a jejíž průběh se stal pro některé delegace příležitostí k ideologickým šarvátkám, nakonec přes konfrontační atmosféru dospěla ke konsensuálním závěrům, k přijetí Deklarace a Programu činnosti. Ty jsou účastníci povinni plnit prostřednictvím národních akčních plánů boje proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci. Závěrečný konsensus ve vztahu k opatřením na zastavení a zvrácení trvajících důsledků některých praktik minulosti je cenným výsledkem, stejně jako je jím shoda na globálním rámci pro boj s rasismem, rasovou diskriminací, xenofobií a související netolerancí. Průběh konference pro vážnost a význam svých původních témat nelze tedy než hodnotit kladně, a to i navzdory široce medializovanému negativnímu hodnocení jejího průběhu jen proto, že konference nebyla a nemohla být schopna oslovit všechno to, co si dala do názvu, a možněmu zakrytí jejích výsledků v paměti světové veřejnosti některými tématy z hlediska cílů konference vlastně okrajovými.

J. Siro

Společnost přátel Afriky

Holubův černý den a jeho následky

2. srpen roku 1886 byl Holubovým černým dnem. Mašukulumbové zpusťovali stany v jeho táboře. „Ztráta deníků byla nejhorší pohromou, jaká mne vůbec mohla postihnout,“ napsal. Obsahovaly dva tisíce stránek a na sedm set výkresů. Když se do tábora vrátili, našli v jedné z převržených krabic šest deníků, z nichž nebyl jeden popsán. Nedaleko Kazunguly pak našťestí některé deníky našel v trávě, kam je Mašukulumbové odhodili. Vždyť pro ně neměly žádnou cenu. V dramatické situaci u domorodé vesnice ustupoval cestovatel s drahocennými písemnostmi a při-

tom na Mašukulumby mířil ručnicí. Říká o tom: „...dovtípili se snad také, že bych raději ani nevystřelil, než abych sesbírané papíry zahodil.“ Tehdy museli nechat za sebou mrtvolu Vídeňáka Osvalda Söllnera a ve velmi zbědovaném stavu zahájit ústup celé výpravy. Během strastiplné cesty doprovázela Emila Holuba jeho manželka, trpící otokem na noze. Domorodým nosičům už docházely síly, a tak třikrát položili na zem drahocenné deníky, jejichž význam nemohli plně chápat. Nakonec tyto písemné materiály nesli střídavě Maďar Jánoš Fekete, Rakušan Ignác Leeb a Emil Ho-

lub osobně. Sám cestovatel později napsal, že se mu zachovalo jen čtrnáct deníků, tedy ne celá polovina celkového počtu. Je vlastně velkým štěstím, že přes tento strašný zážitek nashromáždil tak obrovské množství exponátů (asi 13 000), aby mohly být po návratu do Evropy zpřístupněny veřejnosti. K hlavním Holubovým triumfům patřily výstavy ve Vídni a v Praze, kde měly být přírodniny i etnografické cennosti soustředěny v Národním muzeu. V doslovu k Holubově knize „Cesta do země Mašukulumbů“, Mladá fronta, Praha 1973 (s. 265) uvádí autor doslovu Otakar Hulec: „V době, kdy Emil Holub uskutečnil své cesty, ač obě nesly stigma neúspěchu, ztroskotání, nesplnění předem stanovených cílů, byl jeho cestovatelský i odborný přínos vysoko ceněn. Škoda, že se nenašlo víc pochopení a víc možností, aby se uchovalo všechno, co z Afriky přivezl. Kdyby zůstaly v celistvosti jeho sbírky, dodnes by tvořily mimořádně cenné hodnoty pro poznání afrického světadílu. Bereme-li v úvahu dobové poměry, můžeme pochopit i tento Holubův problém včetně konečného rozhodnutí věnovat sbírky institucím a školám, z nichž většina nebyla, bohužel, schopna zachovat je pro budoucnost.“

Rozhodně nešlo jen o jediné Holubovo zklamání a černým dnem nelze vysvětlit poněkud melancholickou náladu, která se již přes sto let zmocňuje lidí, kteří jsou samozřejmě hrdí na badatelský přínos slavného českého cestovatele. Naše nálada by samozřejmě byla lepší, kdyby... A nyní bychom mohli vyjmenovat řadu trpkých kapek, jež se přimísily do obou Holubových výprav i jejich pozdějšího ohlasu. Občas také zaznívaly určité výtky na Holubovo adresu. Měl však v dané situaci lepší řešení?

Epizoda, v níž cestovatel chrání a zachraňuje své deníky, svědčí o tom, jak seriózně přistupoval ke své vědecké roli. Dává nám lépe pochopit, jak hluboce byl pak v Praze dotčen, když byl označen za diletanta a když pracně nashromážděné sbírky nebyly přijaty ve svém úhrnu jako jeho velkorysý dar. Česká společnost žila před koncem 19. století zcela jinými problémy, do nichž Holubovo úsilí příliš nezapadalo. Značné pozornosti se těšily Holubovy přednášky, a to i na venkově. Nešťastné rozptý-

lení sbírek souviselo patrně i s tím, že všude si přáli mít nějaký holubovský „suvenýr“ a že Holub zčásti z nutnosti a zčásti z roztrpčení leccos odprodával. Dodnes si jinak nevysvětlíme na tu dobu obrovskou sumu, kterou cestovateli vynesly tisíce přednášek. (Vstupné zajisté nebylo nijak nízké.)

Pokud jde o Holubův odchod z nevděčené Prahy do „Růženciny“ Vídně, mohl být vnímán negativně. Napětí mezi lidmi česky a německy mluvícími se posléze vybjělo v populárních demonstracích, ve srážkách kolem jazykových zákonů, v procesu s Omladinou. Vídeň nevypadala jen jako cestovatelovo bydliště, ale jako místo, kam se uchýlil muž, který není ve vlasti prorokem. Vážně churavý cestovatel, který se vydal na riskantní výpravu s cílem povznést vlastní národ, Čech, působil jako Rakušan, jehož výpravy vzbudily zájem císařských dvorních kruhů. Po smrti Vojty Náprstka (1894) zbylo Holubovi málo energických a solventních příznivců.

Celým svým badatelským zaměřením se Holub nutně jevil jako idealista, lékař s humanistickým posláním, který chce svým krajanům otevřít široké obzory podrobným rozkrvtím exotického prostředí. Zmíněná orientace byla do jisté míry livingstonovská a odpovídala o generaci staršímu přístupu k Africe. Období Holubových expedic již poznamenávalo mnohem materialističtější vidění černého světadílu, při jehož koloniálním porcování se strhla mezi evropskými velmocemi rvačka. Berlínská jednání na konferenci v letech 1884–1885 teprve vymezila zájmové zóny. Dnes můžeme spekulovat o tom, proč rakousko-uherská monarchie expandovala jiným směrem a zůstala vůči africkým teritoriím značně zdrženlivá. Holubovým ideovým dědictvím je i náš afrikanistický akademismus, který se u Čechů uplynulého století spojoval s trpkými kapkami v číši národní hrdosti. Kdy a kým mohl být doceněn cestovatelův badatelský přínos? Praha proměškala mimořádnou příležitost vybudovat na základě Holubových sbírek opravdu impozantní základnu pro všestranné zkoumání Afriky. S růstem africké politické emancipace sílily pokusy maskovat i Holubovy dobové předsudky a zkušenostmi podepřené kritické postoje vůči domorodým kmenům na jihu Af-

riky. Holub se měl lépe hodit do časů, kdy jakékoli projevy bělošské nadřazenosti již ztratily svou živnou půdu. V jihoafrickém prostředí byly již zaváty stopy po cestovateli, který se stavěl po bok odvážným výzkumníkům, jejich kult byl v západní Evropě pečlivěji uchováván pro jejich roli při zakládání a obhajobě koloniálních struktur. Na rozdíl od nich se Holub

propadal do mezinárodního zapomnění, neboť nebyl nositelem mocenské tíživosti. A tak Holubův černý den i nyní zůstává kdesi na počátku melancholie, která dodnes obestírá cestovatelův odkaz.

Vladimír Klíma
předseda Společnosti přátel Afriky

Pražské výstavní síně přiblížily atmosféru subsaharské Afriky

Letošní zima byla v Praze, hlavně díky významným výročí Emila Holuba, opravdu bohatá na prezentaci afrického kontinentu. Převládalo především umění „černého světadílu“ nebo artefakty s kontinentem spojené.

Hned na počátku roku od 18. ledna do 3. února vystavovala *Galerie Fronta* ve Spálené ul. krásné barevné fotografie brněnského cestovatele a fotografa Petra Jahody, prezidenta Českého klubu cestovatelů. Autor procestoval, kromě jiných, víc než 10 afrických zemí a je už několik let organizátorem náročných expedic k přírodním národům. Pobýval např. v jižní Etiopii, kde se seznamoval s národy Mursi, Surma, Hamar, Karo a Bume, setkal se s Křováký, Masaji a národem Samburu. Na přelomu let 2001–2002 vedl expedici ke středoafrickým Pygmejům. Je známa jeho kniha „Nazí a divočí“, kterou vydala Mladá fronta v r. 2001, z níž právě mnohé fotografie byly vystaveny.

Vedle P. Jahody předvedla v galerii svou cestovatelskou sbírku Táňa Mikušová, další mladá cestovatelka po Africe. Byla to sbírka masek a rituálních předmětů ze střední a západní Afriky, které bylo možné během výstavy zakoupit. Mezi uměleckými předměty byla např. bronzová maska z Kamerunu, ašantská stolička z Ghany, královská maska z Pobřeží slonoviny, bůžek deště z Mali, taneční hůl z Konga, slavnostní buben z Kamerunu, kúlová socha z Gabonu, helmové masky z Konga, obětní deska z Nigérie a další umělecké práce, především však různé masky i z dalších zemí.

Trojici vystavovatelů doplňoval fotografie mi z cest Juraj Kaman, který se věnuje toulkám po Asii.

Ještě týž měsíc byla otevřena ve vstupní hale budovy Akademie věd ČR na Národní třídě výstava „80 let *Orientálního ústavu*“. Vystavené panely a zasklené vitríny si od 21. ledna do 22. února mohli volně prohlížet všichni návštěvníci budovy ředitelství AV. Výstava byla tematicky dělena na minulost a současnost

Ústavu, byly tam přiblíženy vědy o zemích východní a jižní Asie, Afriky a Předního východu, popsán vznik a vývoj knihovny OÚ a jeho současná struktura. Z vystavených úspěšných publikací pracovníků OÚ za posledních 40 let mne zaujala zejména práce S. Pantůčka „Literatury severní Afriky“ a „Black Afrika“ autorů Klímy, Růžičky a Zimy. Velice zajímavě uspořádaná výstava upozornila i na počátky vzniku Ústavu, na setkání s orientalistou prof. Aloisem Musilem, který dal podnět k jeho založení a k němuž přispěla i cesta T. G. Masaryka Dálným východem. Škoda jen, že výstava nebyla více propagována.

Vernisáží 7. února byla v přízemí Klementina otevřena výstava „*Afrika očima Emila Holuba*“. Národní knihovna připravila opravdu vynikající výstavu, na kterou holicíla věci i z Památníku dr. Holuba v Holicích a pražského Náprstkova muzea. Sám ředitel NK, dr. Vojtěch Balík, výstavu otevřel a dr. Josef Kandert pronesl úvodní projev. Zaměření výstavy bylo typické pro knihovnu – památky byly orientovány převážně na různé písemnosti a literaturu, ale v kontextu obsáhly celý život i význam „afrického doktora“. Ve skleněných vitrínách byla vystavena korespondence E. Holuba z první i druhé cesty Afrikou, dopisy mezi otcem a synem Holubovými, uveřejněné články z časopisu *Slovan* a *Pšovan*, různé výtisky v němčině, ruštině i maďarštině, kresby map, kresby Mašukulumbů, etnografické práce, kresby různých nádob, domorodých bubnů, kresby ze světa fauny a flóry atd. Dále byly vystaveny knihy od cestovatelů H. Stanleje a D. Livingstona a pak veškeré knižní dílo E. Holuba, a to i v některých překladech do cizích jazyků. Zdůrazněna byla i jeho výstavní činnost – včetně první výstavy na Staroměstské radnici, v Práteru ve Vídni a další nejen v Čechách, ale po celé Evropě. Zmíněna byla i další publikační činnost – různé studie, např. o fosiliích, a přednášky k Ho-

lubovu lékařskému působení v Africe. Ve fondu NK jsou i knihy, které byly knihovně věnovány s originály podpisů dr. Holuba, a další jeho práce věnované severní Africe. Závěr výstavy byl zaměřen na poslední dny Holubova života, na jeho vztah k Holicím – ke jmenování „čestným měšťanem“, a jak si město svého doktora uctívá. Zcela poslední část pak zvýrazňovala dr. Holuba jako literární a umělecký námět – byly vystaveny knihy o Holubovi (od Běhounka, Paclta, Štroblové a Lwa), informace o filmu „Velké dobrodružství“ a další fakta o tom, jak životní příběh dr. Holuba inspiroval novináře, publicisty i scénáristy. Výstavu během února (skončila 28. 2.) shlédly stovky návštěvníků NK.

Ovšem velikost osobnosti dr. Emila Holuba byla zviditelněna především uspořádáním velké výstavy Národním muzeem v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur na Betlémském náměstí pod názvem „*Emil Holub a Afričané*“. Započala vernisáží 20. února a po úvodním slově ředitelky Náprstkova muzea dr. Jany Součkové se ujal slova autor a komisař výstavy dr. Josef Kandert. Je skoro neuvěřitelné, kolik výročí tento rok v souvislosti s dr. Emilem Holubem vzpomínáme.

Emil Holub zemřel v únoru 1902 ve Vídni, je tomu letos tedy 100 let. V dubnu 1892 byla zahájena velká výstava v Praze na Výstavišti, tj. 110 let, v září 1887 se E. Holub vrátil z druhé cesty po Africe, tj. 115 let a v květnu 1872 odjel na první výpravu na černý kontinent, tj. 130 let. A konečně, 7. 10. 1847 se E. Holub narodil – bude to tedy v říjnu 155 let. Výročí úmrtí Emila Holuba je také památným dnem pro UNESCO, což podtrhuje velikost této osobnosti a jeho význam pro český národ.

Výstava Náprstkově muzeu zobrazila celý život dr. Emila Holuba. Začínala doklady o jeho studiu, kdy na oznámení o ukončení v r. 1872 je sděleno jeho „povyšení za doktora lékařství na císař. Karlo-Ferdinandské universitě v Praze“. Byly vystaveny pozvánky na společenské akce, korespondence, tištěné separáty článků a přednášek, různé fotografie, včetně snímků paní Holubové při návštěvě Prahy u příležitosti 100. výročí narození jejího manžela v r. 1947. Dále bylo vyzdvíženo holubovské dědictví:

popisy expedicí na sever od Zambezi, ukázky exponátů savců a ptáků, různé mapy, kresby etnografického i lékařského zaměření, kresby obyvatel a architektury, věci ze dřeva a kůže atd. Jeho dílo má nejen dokumentační a zpravodajskou hodnotu, ale v současné době už i ochránářskou a památkářskou. I když se nenaplnila Holubova idea samostatného Afrického muzea, má Náprstkovo muzeum jeho zásluhou reprezentační soubor předmětů každodenní potřeby i předmětů pro slavnostní chvíle, čítající kolekci 434 kusů. Bohužel, Praha se ke svému, tehdy nedocenenému cestovateli, vědci a sběrateli zachovala macešsky, a tak 674 předmětů je ve Vídni, 171 v Mnichově, 87 v Petrohradě a další jsou v Drážďanech, Jeně, Brémách, Berlíně, Kodani, Paříži, Londýně a jinde. Holub našťástí pořizoval a přivážel do Evropy předměty v několika exemplářích, takže nyní mohou být obdivovány téměř v celé Evropě.

Výstava dále ukázala rozsah publikování výsledků výzkumu v novinách, časopisech a v knihách z obou jihoafrických cest a další spisovatelskou i studijní činnost. Popisovala i výstavy, včetně té první, kterou organizoval E. Holub „na dálku“ v r. 1874 za pomoci Vojty Náprstka, dále v r. 1877 v Kimberley, další 3. v Praze, roku 1891 ve vídeňském Prátru a konečně v r. 1892 v Praze, která byla doposud největší výstavou o Africe ve střední Evropě. Výstava v Náprstkově muzeu nám znovu objevila dr. Holuba jako vědce a vlastence a podtrhla jeho koncepčnost, houževnatost a velikost jeho celoživotní činnosti.

Ani s koncem zimy pražské výstavní síně našťástí nepřestaly Africe přát. Na první jarní den 21. března Francouzský institut v Praze u příležitosti Mezinárodního dne frankofonie uspořádal ve spolupráci s Hl. m. Praha v Galerii Bayer&Bayer v Řetězové ulici výstavu „*Kde je Madagaskar*“. Obrazy výtvarníka a architekta Jiřího Votruby a barevné fotografie dokumentaristy a fotografa Pavla Brunclíka rozzářily síně galerie svými sytými barvami. Oba autoři, kteří mají za sebou spoustu samostatných výstav i účast na společných výstavách, se inspirovali při své cestě na Madagaskar barevností afrického ostrova. Oba autoři mají touhu se znovu na Madagaskar podívat.

Jak na ně zapůsobil, bylo v galerii k vidění do 20. dubna.

A nakonec ještě jednou – do třetice – Emil Holub. Tak, jak se na něj dívá, snad víc z toho ženského pohledu, vedoucí knihovny Náprstkovy muzea dr. Milena Secká, autorka výstavy „*Rub a líc slávy dr. Emila Holuba*“. Na vernisáži 3. dubna nám v úvodu přiblížila soukromý život cestovatele a lékaře Holuba, jeho trampoty se ženami, ale také předpojatost a malost tehdejších českých novin, které se více staraly o jeho soukromí než o jeho záslužnou činnost vědce, cestovatele a dokumentaristy.

Výstava představuje Holubovy partnerky – první snoubenku Bertu, která mu pomáhala dokumentovat první sbírky, ale se kterou se rozešel, neboť se chystal opět na další velkou cestu do Afriky. Nakonec však sňatku neunikl. Při přípravě další cesty ve Vídni se sblížil s Rosou Hofovou, která mu také pomáhala. Její otec, správce Rotundy, kde Holub pracoval, se postaral, aby jeho dcera nedopadla jako Berta. A tak těsně před druhou cestou se s osmnáctiletou Rosou vzali, což se později ukázalo jako prozíravé. Jeho mladá žena, Růžena Holubová, mu byla tou nejtřpělivější a nejvěrnější společnicí, hodně mu pomáhala při všech pracích a nakonec při střetu s Mašukulumby mu dokonce se zbraní v ruce zachránila život. Pohled na obě Holubovy partnerky je na výstavě zprostředkovan výpovědí Josefy Náprstkové, která své dojmy ze společenského života zapisovala. A ze zápisků a fotografií je také vidět, že Holub si z první výpravy přivezl

do Evropy osmiletou Bečuánku Bellu z „krajiny mosambigské“, která byla sirotkem. Byla zachráněna z otrokářské lodi a těžce pracovala u holandského farmáře. Mluvila holandsky a anglicky a po příjezdu se u matky dr. Holuba naučila i německy a česky. V Čechách se jí líbilo, a tak se malé černošce zpět do Afriky nechtělo. Holub ji tam však při druhé výpravě dovezl zpět, i proto, že to slíbil.

Výstava však zachycuje i atmosféru v tehdejším českém tisku, pomluvy a kritiku Holuba, zejména v časopisu Slovan, živenu závislými a předpojatostí. Po r. 1880 se pohled v tisku na E. Holuba zlepšil, zejména zásluhou časopisu Pšovana a Českých listů. Výstava informovala návštěvníky i o udělení desítek diplomů, čestných uznání a poděkování Holubovi od různých vládců, monarchů, společností a měst. V archivu muzea je 83 těchto diplomů, z toho 16 bylo vystaveno. Pocházejí ze všech tehdy vyspělých evropských států, ale také z Tunisu, Persie a Turecka. Ve vitrinách byla opět vystavena Holubova další korespondence, fotoalba a některé věci denní potřeby. Paní Holubová zemřela ve Vídni v chudobě, opuštěná v malém domku, ve věku 93 let. To vše jste si mohli v muzeu prohlédnout – výstava byla otevřena do 18. 5.

Čas běží a my se teď jen můžeme těšit na další „africkou“ výstavu v letohrádku Belveder, která má být otevřena v červnu a která má být pro Prahu zachována „na stálo“. Ale o tom někdy příště.

Jitka Vlčková
Společnost přátel Afriky

Netušený svět afrického umění

Jistě všichni opravdoví přátelé Afriky uvítali s nadšením zprávu o vskutku nebyvalém daru pana Rainera Kreissla České republice. Osmadesátiletý sudetský Němec, rodák z Děkova u Rakovníka, věnoval Pražskému hradu svoji nesmírně cennou sbírku afrického umění. Říká, že miluje Prahu již od raného

dětství, a tak darem 700 vzácných afrických řezeb vyjadřuje svoji lásku k ní. Do jisté míry je to i omluvné gesto za příkoří, které nám způsobil Hitler.

Podotýká, že má 60 Dagonů, velice starých plastik z Mali. Nikdo nemá větší sbírku. I ve velkých muzeích mají třeba jen 3 originály.

A tak bude sbírka afrického umění v naší republice obohacena opravdu pozoruhodnou měrou, kterou nám budou moci ostatní státy oprávněně závidět. Výstava těchto vzácných exponátů bude zahájena 6. 6. 2002 v Letohrádku královny Anny Belveder. V rámci doprovodných akcí budou přednášet naši členové SPA, pánové Klíma, Kandert a Kropáček.

Africké umění je považováno za jeden z nejdůležitějších vkladů do obecných dějin umění, za největší přínos Afriky světové kultuře. Studium a poznání afrického umění pomáhá pochopit velikost umění kmenové společnosti, která zaujímá nejdelší údobí v dějinách lidstva na kterémkoli kontinentu.

Zvláště africké sochařské umění je logickou součástí vyspělé a ucelené kultury, která je jiná než evropská, ale stejně pozoruhodná a se stejným právem na historickou existenci.

S poznáváním afrického umění u nás se ocitáme v době Emila Holuba, lékaře, přírodovědce, všestranného sběratele a cestovatele. Díky tomu, že byl školený v systematickém pozorování a zaznamenávání všech jevů, jsou jeho sběry patřičně dokumentovány, což velké části sbírek v cizině chybí. Dalším velkým sběratelem byl ve 20. století spisovatel Joe Hloucha. A tak první skutečnou figurální sochařskou v našich novodobých afrických sbírkách, kterou lze bezpečně identifikovat, je malá fetišová

plastika, pravděpodobně od kmene Bavili na konžském pobřeží. Byla Hlouchou získána v roce 1900. Souběžně s první sběratelskou aktivitou Joe Hlouchy vzniká v Jablonci nad Nisou sbírka exportéra jabloneckých korálků, Alberta Sachse. Vybuřoval v Jablonci své soukromé muzeum. Pravděpodobně vůbec první africká plastika byla v Praze vystavena v roce 1912 na umělecké výstavě v Obecním domě. Byla to asi 80 cm vysoká stojící ženská figura.

Joe Hloucha uspořádal v roce 1929 velkou výstavu mimoevropského umění ve 2. podlaží veletržního paláce. Bylo vystaveno 140 afrických řezb. Byla to první výstava tohoto druhu u nás.

Malý, ale významný soubor afrických soch se nachází ve státním zámku v Opočně.

Český sochař F. V. Foit byl v Africe dvakrát. Pro naše poznání afrického umění je nejdůležitějším jeho pobyt v Belgickém Kongu. Svě sběry věnoval Náprstkovu muzeu.

Dnes už stále více našich občanů jezdí do ciziny včetně Afriky. Buď jako turisté, členové různých expedic, nebo z různých pracovních důvodů i za obchodem. Často přináší z cest i africké umění. Mezi běžným zbožím pro turisty se někdy objeví i zajímavé artefakty, které rozmnožují soukromé sbírky.

Jiří Černoch
Společnost přátel Afriky

Richard Pešek – malíř, který si oblíbil arabský svět

Richard Pešek (1954) je úspěšný malíř a grafik, žijící v půvabném okresním městě v podhůří Orlických hor – Ústí nad Orlicí. Maluje klasickým olejem, ale rád používá i nejrůznější techniky. Velmi rád kombinuje abstraktní prvky s realistickými. Pro jeho dílo je typické prolínání reality, fantazie, různých epoch a vzdálených míst. Charakter jeho děl neodráží pouze jeho vnitřní, subjektivní pocity, ani se nesnaží podbíživými krajinomalbami získat cítele. Jeho díla vyjadřují určitý neklid, nejistotu či chaos, hledání, ale i naději na pozadí dynamické

doby-globalismu na přelomu dvou století. Je z nich cítit strach člověka 20. století, které bylo svědkem četných frustrujících válek a porušování základních práv člověka na život. Jeho série z balkánské války, obrazy s názvem Verdun, Všeobecná mobilizace v Evropě, A. D. 1915 budou nepochybně výzvou a varováním pro příští generace. Autor sám se vyjádřil, že jej fascinují historická témata a že velmi rád a se zaujetím studuje dějiny umění.

Kromě volné malby a občasných plastiky také ilustruje knihy. V letech 1991–1996 ilustroval

úplně vydání dvaceti pěti dílů Burroughsova Tarzana pro nakladatelství Paseka, dále knihy B. Vianna, V. Sullivana aj. V 80. letech započal svoji kariéru v USA, kde byl jeho otec obchodním zástupcem. Vytvořil zde kolekci obrazů pod názvem „From Salt Lake City 1980 to Prague 1419“. V roce 1998 se dostaly jeho dva obrazy do sbírek Bílého domu a bezprostředně po teroristickém útoku 11. 9. věnoval obrazy Bushovi a starostovi New Yorku R. Giulianiemu s námětem W. T. C. za Českou republiku. Jeho obrazy lze nalézt v různých sbírkách po celém světě (USA, Austrálie, Německo, Švédsko, Rakousko, Vatikán, Belgie) a pochopitelně i v České republice. Jeho výstavy bylo možné shlédnout v různých zemích světa. Autor se mnohokrát rozhodl věnovat výtěžek z prodeje svých děl na dobročinné účely. Jeho obrazy byly za tímto účelem vydraženy v galerii Christies v New Yorku (1990), dále proběhla dražba ve spolupráci s nadací Archa Chantal a s Chantal Poullain-Polívkovou a dalšími institucemi či nadacemi.

Malíř Pešek přiznává, že si vybral za místo svého odpočinku Středomoří, zvláště Tunisko, kam jezdí na dovolenou a kde čerpá motivy pro další práci. Jeho zájem se v posledních letech zaměřil na oblast Zálivu, zvláště na Sjednocené arabské emiráty. Přispěla k tomu náhoda. Pořadatelé prestižního Art biennale v Šardža měli možnost se seznámit během své návštěvy v New Yorku a Washingtonu s obrazy českého mistra a projevíli ihned zájem o jeho katalogy obrazů a další doprovodné materiály, které jim byly zaslány. V únoru 1999 byl Richard Pešek pozván se statutem „individual participation“ (samostatná účast), přestože bylo doposud zvykem vystavovat národní expozice. Akce se neobešla bez obrovského organizačního vypětí, protože obrazy musely být do 20. března v Dubaji na letišti, ale Richard využil manažerský talent manželky Aleny a požadavek organizátorů byl splněn.

Při výběru obrazů Pešek zarioval, což se nakonec vyplatilo. Přestože se jednalo o islámskou zemi, vybral obrazy s figurální tematikou a malované technikou na pomezí 19. století – české realistické školy a šerosvitu, jaké používal i Rembrandt. Kromě toho na některých obrazech byly zobrazeny neoblečené postavy

žen a mužů, což mohlo vyvolat odmítavé reakce v islámské zemi. Pořadatelé nakonec vybrali tři největší plátna. Nejvíce eroticky laděný obraz bohyně ÍÓ nebyl vybrán. Záměr se vydařil, protože jeho malby vyvolaly rozruch a mimořádnou pozornost návštěvníků. Kolem českých obrazů se shlukoval pravidelně dav lidí, zatímco nudné tradiční ornamentální motivy obrazů v hale přecházeli návštěvníci bez povšimnutí.

Úspěch jeho kulturní mise zvýšilo osobní pozvání emíra státu Šardža dr. Sultána Bin Muhammada al-Qásimího k návštěvě jeho paláce. Obdržel jí jako jediný ze zúčastněných umělců. Dr. Sultán je pokládán za velkého ctiatele, znalce i mecenáše umění, podobně jako byl ve Florencii Lorenzo il Magnifico v době Michallangela. Emír chce přeměnit malý emírát Šardža ve významné kulturní centrum SAE, přičemž Dubaj by si ponechal statut obchodního centra a Abú Zabí správního, politického centra. Dr. Sultán není kulturní laik, protože vystudoval výtvarné umění na britských univerzitách a literaturu v USA. Vedl čtvrt hodinový otevřený rozhovor s českým umělcem o výtvarném umění ve světě a po jeho skončení byl vyzván, aby si prohlédl emírovu věhlasné stáje. Mistr Pešek byl pozván na příští biennale, které se mělo konat v roce 2001 a emír projevil zájem, aby on sám osobně dohlédl na výběr exponátů za Českou republiku.

O dva roky později, v roce 2001 se Richard Pešek opět zúčastnil Shardjah International Arts Biennial na pozvání emíra. Tentokrát získal pro svoji činnost podporu blízkovýchodního odboru Ministerstva zahraničních věcí, které pomohlo zajistit účast velvyslance ČR Romana Leszczynského, a tím byla zajištěna větší oficialita jeho účasti a prestiž. Umělec byl vnímán jako zástupce české kultury na této důležité kulturní akci. U příležitosti výstavy předal za Českou republiku emírovi státu Šardža sochu Múza a společně se dohodli na datumu prezentace české kultury ve Spojených arabských emirátech, která se měla konat ve druhém pololetí roku 2002. V současné době umělec konzultuje kompetentní instituce i umělce, aby dostal slibu. Souběžně si vyměňuje korespondenci s emírem Sultánem, který mu naposledy přislíbil plnou podporu a nařídil

kulturní sekci jeho úřadu, aby se věci seriózně zabývala. Zvažuje se možnost, aby dny české kultury byly spojeny i s podnikatelskou prezentací, což bylo uvítáno nejen některými podnikateli, ale odezvu to mělo i mezi politiky, státními úřady a v Poslanecké sněmovně.

Umělci se podařilo uskutečnit dne 15. 4. 2002 velmi zdařilou výstavu v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR nazvanou „Schizma“ obrazy světa, doprovázenou i krátkým kulturním programem (balet), které se zúčastnilo mnoho politických osobností, akademiků i podnikatelů. Pan Pešek pozval rovněž všechny arabské velvyslance. Oblíbil si arabský svět a chtěl by v budoucnosti své obrazy vystavovat i v dalších arabských metropolích, pokud mu to bude umožněno. Někteří velvyslanci a diplomaté shlédli výstavu a vyjádřili spokojenost s akcí, která vyzněla i jako mise pro kulturní sblížení a spolupráci České republiky s arabským, islámským

světem. Podobné akce mají velký význam v období následujícím bezprostředně po teroristických útocích v USA, které arabské země oficiálně rozhodně odsoudily, přesto však se objevily v některých západních zemích příznaky zvýšené xenofobie a protiislámské, protiarabské nálady. Posilování negativních stereotypů měly mnohdy na svědomí hromadné sdělovací prostředky, které jakoby připravovaly své občany na konflikt civilizací. Kulturní mise českého malíře Peška v arabském, islámském světě se tudíž jeví nejen jako vhodná propagace české kultury, nýbrž má mnohem širší kulturní poslání – napomáhá sblížení kultur a civilizací v období globálního multikulturálního a multietnického prolínání, které v sobě nese i zárodek konfliktních situací.

Jaroslav Bureš
Společnost česko-arabská

Doktor Emil Holub a Afričané

U příležitosti 100. výročí předčasného skonu dr. Emila Holuba (narozen 7. října 1847 v Holicích, zemřel 21. února 1902 ve Vídni) proběhla 20. února 2002 vernisáž výstavy „Holub a Afričané“ v pražském Náprstkově muzeu. V přeplněném přednáškovém sále přivítala účastníky ředitelka muzea dr. Jana Součková, DrSc. a projev o osobnosti prvního velkého českého cestovatele v Africe přednesl český afrikanista dr. Josef Kandert, CSc.

22. února 2002 se uskutečnila v příjemném prostředí kulturního domu v Holubově rodišti – východočeských Holicích – konference s mezinárodní účastí na téma „Emil Holub a jeho předchůdci a následovníci“. Účastníky konference přivítal starosta města Holic Ladislav Effenberk, který spolu s předsedajícím místostarostou, Mgr. Pavlem Hladíkem, předal za zásluhy o rozvíjení Holubova vědeckého odkazu pamětní stříbrné mince České národní banky, vydané ke 100. výročí úmrtí Emila Holuba těmto osobnostem: první místopředsedkyni Společnosti přátel Afriky ing. Marii Hruškové z Prahy, prof. Apollonu Borisoviči Davidsonovi, DrSc. z Moskvy, dr. Andrew Robertsovi z Londýna, dvornímu radovi Mannendorffovi z Vídně (v zastoupení převzal dr. Armand Duchâteau z Vídně) a dr. Josefu Kandertovi, CSc. z Prahy.

Konferenci zahájila vystoupení dvou českých afrikanistů-historiků – dr. Otakara Hulce, CSc. z pražského Orientálního ústavu AV ČR a dr. Vladimíra Klímy, CSc., předsedy Společnosti přátel Afriky. Profesor Apollon Davidson přednesl v lahodné ruštině své srdečné vyznání obdivu k doktoru Emilu Holubovi, s jehož dílem se seznámil za svých afrikanistických studií u nestora ruské afrikanistiky prof. Dmitrije Alexejeviče Olderogge na leningradské univerzitě v roce 1948. Apollon Borisovič informoval rovněž o opatřeních učiněných profesorem Olderogge k záchraně afrických sbírek, včetně Holubových darů,

před vpádem německo-nacistických barbarů do SSSR v létě 1941. Vídeňský host dr. Armand Duchâteau přednesl německy referát o postavě rakouského cestovatele Philippa Paulitschke. Anglický afrikanista Andrew Roberts seznámil přítomné ve své mateřštině se zajímavými vědeckými postřehy týkajícími se sociální situace v Zambii. Na konferenci bylo předneseno celkem 15 hodnotných referátů, z nichž si připomeňme alespoň referáty Josefa Kanderta o Holubových následnících do vnitrozemí centrální Afriky a mladé účastnice Evy Doubkové, která přišla s vysoce aktuálním podnětem k diskusi o ochraně přírodních národů a k obnově konání tradičních afrických symposií v Holicích. Účastníci konference v rozhovorech vzpomínali rovněž na vynikající osobnost české afrikanistiky doc. dr. Ctibora Votrubce, CSc. (1925–1997), který byl aktivním iniciátorem a účastníkem afrických symposií Emila Holuba v Holicích a autorem knihy „Jihoafrické cesty Emila Holuba“ (Praha 1955).

Součástí Holubovy konference byla též návštěva Památníku dr. Emila Holuba, postaveného v Holicích v letech 1962–1966 svěpomocí podle projektu ing. arch. Štefana Imricha z Bratislavy. Na závěr byl v kinosále kulturního domu promítnut krásný film „Velké dobrodružství“, v němž titulní postavy dr. Emila Holuba a jeho ženy Růženy Holubové ztělesnili skvělí herci Otomar Krejča a Antonie Hegerlíková. Premiéra tohoto filmu byla 1. listopadu 1952. Ke 100. výročí cestovatelova úmrtí vydaly město Holice a Kulturní dům města Holic hezkou publikaci „Africký cestovatel dr. Emil Holub“, kterou sestavil Miloslav Kment. V Holicích nezapomínají na svého slavného rodáka. Holičtí tak mohou být v tomto směru příkladem ostatním.

Josef Poláček
Společnost přátel Afriky

Za Afrikou do Kroměříže

Hned tři výstavy zaměřené na africkou minulost a přítomnost nachystalo v průběhu čtyř měsíců kroměřížské muzeum – stalo se tak na konci roku 2001 a během letošní zimy magnetem pro přátele Afriky z širokého okolí.

Loni v říjnu měla vernisáž výstava „*Egyptské umění v moravských muzejních sbírkách*“: zahajoval ji prof. PhDr. Miroslav Verner, DrSc. z Českého egyptologického ústavu Univerzity Karlovy; v říjnu výstavu doprovodily čtyři přednášky našich předních odborníků na starý Egypt. Přednášková činnost v průběhu egyptologických výstav je ostatně v posledních letech jejich chvályhodnou součástí: připomeňme si jen přednáškový cyklus pořádaný v průběhu velké egyptologické výstavy v Olomouci v roce 1999 nebo obdobně koncipovaný přednáškový seriál Starý Egypt v Náprstkově muzeu v podzimních měsících roku 2000.

Proč zrovna Kroměříž? Především odsud pocházejí dva významní muži, kteří nějakým způsobem s Egyptem souvisejí.

Byl to jednak kroměřížský rodák Jakub Římař (1682–1755): jako člen františkánské mise navštívil Egypt už v roce 1715 – poté, co byl v roce 1712 ustanoven v Římě apoštolským misionářem pro Horní Egypt, Habeš a ostrov Sokotra. Podruhé se kroměřížský rodák dostává do Egypta v roce 1722 a třetí etapa jeho egyptského působení se uskutečňuje v letech 1737–1752, kdy Římař v Egyptě působí jako prefekt misíí. Dalším kroměřížanem spojeným s Egyptem byl Jindřich Slovák (1856–1931), narozený v Radiměři na Svitavsku a zesnulý v Kroměříži – muž, který ze svých egyptských a afrických cest dovezl do své vlasti spoustu cenných egyptských předmětů – z nichž řada skončila v Praze, nemálo se však dochovalo v kroměřížských muzejních depozitářích: výstava mimo jiné ukazovala i faksimile jedné ze stránek pečlivě zpracovaného inventáře egyptských sbírek v Kroměříži z roku 1948.

Výstava je ovšem především zhmotněním projektu, kladoucího si za cíl kompletní zma-

pování egyptských sbírek, nacházejících se v současnosti na území Moravy – nazvaného „*Projekt Aegyptus*“. U jeho zrodu stálo pět vysokoškolských studentů z různých míst republiky: každý z nich zmapoval určitou lokalitu a výsledkem je rodící se práce s pracovním názvem „*Katalog staroegyptského umění ve veřejných mimopražských sbírkách České republiky*“. V Kroměříži se podařilo dát to nejzajímavější z moravských sbírek dohromady a návštěvník tak mohl vidět předměty z místních muzejí v Moravské Třebové, Valašském Meziříčí, na zámku v Buchlově či samotné Kroměříži.

Druhá egyptologická výstava v Kroměříži byla průřezem celoživotního díla fotografa Milana Zeminy, který pracuje řadu let jako fotograf Českého egyptologického ústavu. Výstava „*Egypt očima Milana Zeminy*“ ukazuje velkoplošné fotografie ze známých turistických míst, ale také řadu méně známých lokalit: vidíme opuštěné město Dimai či cihlové pyramidy – například cihlovou pyramidu Senwusreta II. v Illáhúnu či cihlovou pyramidu Amenemheta III. v Hawáre. Na dalších panelech se s Milanem Zeminou vydáváme mezi obyčejné lidi v ulicích a tržnicích současného Egypta, kousek dál se s jeho kamerou touláme po Sinajském poloostrově.

Autorem třetí kroměřížské výstavy je renomovaný afrikanista docent Josef Kandert: jmenuje se „*Urození divoši*“ a jejím sponzorem byla Společnost přátel Afriky. Výstava představila několik stovek předmětů a řadu informačního materiálu ze střední Afriky, z míst, kde se protínají hranice Středoafričské republiky, Konga, Súdánu, Etiopie, Ugandy a Keni: Azandové, Bariové, Šilukové, Mangbetuové, Dinkové, Nuerové a jiní – to jsou tvůrci osobité a do nítra Afriky zakleté kultury, na jejímž objevování a zpřístupňování se podílela taková slavná jména jako Richard Storch, Bedřich Machulka, Pavel Jáchym Šebesta, František Vladimír Foit nebo Vilém Němec. Ale také Alžběta Pechová, překladatelka čtyřdílného

cestopisu Emina Paši o „provinciích sudánských“ „*Vzpouřa v Aequatorii*“, kterou známe spíše pod pseudonymem Eliška Krásnohorská jako libretistku čtyř Smetanových oper...

Kroměříž tedy připravila pěknou porci Afriky a stejně jako – nedávno – nepříliš vzdálený

Vyškov ukázala, že i v menších moravských městech se dá pro poznání afrického a arabského světa udělat pořádný kus práce.

Vladimír Jorda
SPA, Olomouc

Vzpomínky na Afriku

Po mnoha letech jsme měnili byt. Kdo to zažil na vlastní kůži, určitě mně teď lituje. Kromě neskutečně mnoha potřebných, ale i neskutečně mnoha totálně zbytečných věcí jsem musel přemístit i svoji sbírku artefaktů z Afriky. Byly na svém místě a dělaly celé rodině dekoraci ve stylu afrického prostředí od roku 1988, kdy se po mém návratu z Nigérie staly nedílnou součástí, odborně bychom řekli „image“, našeho bytu. Masky, sošky dřevěné, bronzové i mosazné, keramika, výrobky z palmového listí, šíp do luku, ozdobená tykev s chřestíciemi semeny k hudebnímu doprovodu. Obrazy s africkými motivy na tmavém hedvábí.

Věci jsme vnímali tak nějak samozřejmě, co už trvale k naší rodině patří, byt jsem byl v Nigérii jen já sám. Občas jsem vše utřel od prachu, na Vánoce jsem s láskyplnou pečlivostí diavou přetřel lesklé mahagonové a ebenové masky a sošky, ty hrubé, z měkkého dřeva, vždy pečlivěji otřel.

Teď jsem je balil do novin a ukládal do bedny s nápisem „Nigeria“. Je to tak dávno, kdy jsem je kupoval, vlastně usmlouval, na různých místech tohoto afrického obra. Z Kana, z trhu suvenýrů u hotelu, kam jsme s kolegy chodivali navečer na pivo Gulder, pochází velké vyleštěné masky, ještě si pamatuji obličej jednoho z obchodníků, který byl nejzdatnější při smlouvání a dělal největší divadlo, které jsme měli tak rádi. Ze Sokota je mosazná soška ležícího velblouda, korábu pouště, z Lagosu, tehdy ještě hlavního města obrovské Nigérie, jsou hlavičky mužů a žen, lišící se nejrůznějšími typy účesů. Stádečko sošek pěti slonů je z rezervace Yankari ve státě Bauchi, děti jim něžně říkali „sloníci“, bůh ví, kolik tehdy stály Naira?

Místo nákupu ošatky na pečivo a kulatých stolních prostírek z proužků palmových listů nebo z nějakého rákosí, každá jiný vzor, si dodnes moc dobře pamatuji. Tam jsem možná poprvé porušil zásadu nakupování – nesmlouval jsem. Bylo to v Yole, bohem zapomenutém a chudém hlavním městě státu Gongola. Na jedné křižovatce je prodával vyzáběl vesničan, okolo kterého se pohybovaly tři malé děti, tak 5–7 let staré, s nezbytnými hliníkovými miskami na jídlo. V parnu afrického slunce je teď použili jako příkryvku svých kudrnatých hlaviček. Krásné černé děti Afriky. Muž se přihnul k mému autu a když viděl „bature“, bílého muže, kterých v Yole moc nebylo, řekl cenu. Kásim, můj řidič, se jen pousmál a očekával obvyklý smlouvací souboj. Ale ten se nekonal, nemohl jsem. Jejich chudoba mě odzbrojila, bylo to těsně před Vánoce, vzpomínal jsem na svoje děti daleko v Brně. Zaplatil jsem co požadoval, ale asi jsem jim na dlouho nepomohl. Vždy si na to vzpomenu, když si z ošatky beru pečivo nebo manželka použije na stůl prostírky „Made in Yola“. Jeho děti jsou dnes už dospělé, jako ty moje, a on je téměř stařec, jako já... taková je na světě spravedlnost. Pro všechny stejná, v Evropě či daleké Africe!

Pak mám jednu asi hodně starou, omšelou a trochu poškozenou sošku ženy s kovovými náramky na rukou. Uviděl jsem ji náhodou ležet pod pultem na trhu v Josu, stát Plateau. Příjemné místo s únosnou teplotou i vlhkostí. Když jsem ji zvedl z písku a projevil o ni značný zájem, prodavač okamžitě nasadil vysokou cenu. A smlouvání nebralo konce, až jsem ji koupil. Většinu dalších nákupních míst si už nepamatuji, nejsem systematický sběratel. Je to ale tak nutné?

Teď pro všechny ty moje nigerijské poklady hledáme nová místa v novém bytě. Barbarsky věříme, že nám zase ti dobří duchové Afriky, zakletí v každém tom předmětu, zajistí pohodu a štěstí i v nové bytě.

Ach jó, kde jsou všichni ti zruční černí řemeslníci, kteří primitivními nástroji vytvářeli z přírodního materiálu takovou krásu. Ti trpěliví černí obchodníci na marketech všech nigerijských měst, kteří uměli smlouvat, nazlobeně odcházet se zbožím, a zase se vra-

cet, ale když jsme koupili, smáli se šťastně, jako děti. Jak se asi daří Kásimovi, mému spolehlivému řidiči, se kterým jsem vždycky ve zdraví dojel k cíli, už tenkrát měl silnou malárii...

A tak vzpomínky na Afriku nikdy neodvane harmatán, byť by vál sebesilněji.

Afrika, má láska, je trvale v mém srdci...

Rostislav Tesař
předseda SPA, Brno

Pohlednice z Tuniska

Tunisko dneška je moderní i tradiční islámská země, bilingvní se silným vlivem francouzské kultury. Země je velmi mladá věkem svých obyvatel – polovině obyvatel je méně než 25 let.

Tunisané jsou velcí vlastenci, většinou velmi milí a ochotní pomoci, když je o to turista požádá.

Republika prošla od získání nezávislosti v roce 1956 řadou velkých změn – zvířata i dosud neobdělávaná půda byla tehdy dána bezzemkům, což mělo za následek změnu nomádského způsobu života za usdlý u velké části populace. Došlo zároveň k reformě školství a zvýšení životní úrovně. Výrazně se snížila i porodnost (na severu 3–4 děti v rodině, na jihu 6–7 dětí).

Symbolická ruka Fatimy – dcery proroka Muhammada, která si zasloužila úctu muslimů své doby, je častou dekorací zvláště na tradičních obydlích v jižním Tunisku a zároveň symbolem štěstí. Jejich 5 prstů představuje 5 sloupů víry vyznavačů islámu.

K reliéfu krajiny neodmyslitelně patří velbloud – tradiční zvíře Arábie zde zdomácnělé, stáda ovcí a koz. Všudypřítomné bazary – sůky – proveněné čerstvým kořením a oblíbené vodní dýmky tzv. šiša nechybí v žádné mědině města či vesnice. Tradičním oděvem žen jsou dlouhé bohatě vyšíváné šaty, tzv. džalábija, zvláště starší muži nosí dlouhý oděv s kapucí – burnus, bývalí úředníci mají hlavu ozdobenou ještě červeným kloboučkem se střapcem, tzv. tarbuš.

Součástí životního stylu je pravidelná návštěva kaváren, kterých je spousta. Jsou velmi oblíbené a hojně navštěvované – mají však svůj řád. Ty nejdražší a nepřítelivější jsou pro turisty, kam smí i ženy – cizinky ze západního světa, ale i tuniské ženy. Zbylé kavárny a kavárničky, které jsou výrazně jednodušší, jsou vyhrazené mužům, navštěvují je především místní. Na vesnici je dokonce obvyklé, že v jedné kavárně se scházejí muži stejné profese (většinou dělnické). Pokud by mladá tuniská žena bez mužského doprovodu navštívila takovou kavárnu, v očích místních mužů by se znemožnila do té míry, že by nenašla žádného ženicha. Posadí-li se evropská žena neznalá situace do kavárny pro místní bez mužského doprovodu, číšníci si jí vůbec nevšímají a navíc čelí pobaveným pohledům svého mužského okolí.

Nezbývá než kapitulovat a najít si tu „svoji“ kavárnu.

Pije se znamenitý slazený mátový čaj, který se podává ve skleněných pohárcích, a dobrá silná káva.

Lákavé jsou i suvenýry, oděvy mnoha barev, většinou velmi živých, bohatě vyšíváných. Keramika je často inspirovaná berberskými vzory, jindy antickou tradicí. Těžké, bohaté, většinou stříbrné šperky nebo napodobeniny zbraní jsou typicky berberskými suvenýry. Berbeři, původní obyvatelé Maghribu, násilně islamizovaní, si do dnešní doby udrželi pocit sounáležitosti a zachovali si svůj dialekt.

Nomádský původ Tunisánů dosud připomínají ručně tkané koberce z ovčí či jehněčí vlny nejrůznějších pestrobarevných vzorů.

Z umělecko-historického hlediska se v zemi výrazně projevují dvě kultury – antika a islámská umění. Islámskou architekturu znamenitě reprezentuje 4. nejvýznamnější svaté město muslimů Kairuan s typem arabské nádvorní mešity, silně ovlivněnou antickou tradicí, řada mešit i mádrás hlavního města.

Současné Tunisko to jsou avenue hlavního města, nádherné přímořské hotelové komplexy s kouzelnými interiéry, ale i mladé ženy –

policistky řídící dopravu, půvabné letušky i ostatní pracující ženy, neboť ženy v této islámské zemi mohou pracovat. Také hloučky mladých i starších mužů rojukících v kavárnách obrácených stolků do ulice i udušení staří lidí. Země ostrých sociálních kontrastů, oáz i nádherných hor. Země pevných společenských pravidel daných islámem. Země, kde máte pocit, že čas utíká mnohem pomaleji než v naší civilizaci.

Ilena Sulkovská
Společnost česko-arabská

Africké země na zimních olympiádách

Afrika a zimní sporty – jde to vůbec dohromady?

Jde. Afričané na zimních olympijských hrách startují a exkurze do historie jejich účasti na zimních hrách bude nepochybně zajímavou a exotickou procházkou do málo známého zákoutí sportovních dějin černého kontinentu.

Afrika u zrodu novodobých olympijských her nestála, jak jsme již psali v článku „*Africké země na olympiádách*“ v našem Bulletinu č. 3/2000 (na s. 17–20). Na první olympiádě moderní doby, athénských hrách v roce 1896, ani o čtyři roky později v Paříži, Afričané nestartovali. Olympijský debut měla Afrika až v roce 1904 v americkém St. Louis, kam přicestovali tři sportovci z Jižní Afriky.

V té době ještě nikdo netušil, že se přesně za dvacet let, v roce 1924, sejde svět na prvních olympijských hrách zasvěcených výhradně zimním sportům. Premiérové zimní hry se konaly ve francouzském Chamonix a mezi 16 výpravami (přijeli i českoslovenští sportovci, v nezanedbatelném počtu 27 startujících) Afrika chyběla.

Na svou premiéru si africký kontinent počkal podstatně déle, než tomu bylo v případě her letních. Teprve v roce 1960 do amerického Squaw Valley přijíždí Jižní Afrika zastoupená čtyřmi sportovci. Všichni čtyři byli krasobruslaři. Historicky prvním africkým startem na

zimních olympiádách se stal závod sportovních dvojic v pátek 19. února 1960, kdy v 11,30 hod. kalifornského času vyjela na led olympijské Blyth Arena jihoafrická dvojice Gwyn Jonesová – Marcelle Matthews. Obsadila poslední, 13. příčku... V kategorii žen se 21. února představily hned dvě jihoafrické krasobruslařky. Stejně jako zmíněná sportovní dvojice skončily hluboko v poli poražených – Marion Sageová obsadila 23. místo, na 24. příčce skončila teprve dvanáctiletá Jihoafričanka Patricia Eastwoodová. Za Jihoafričankami skončily už jen dvě australské krasobruslařky.

Brzy nato byla Jižní Afrika z olympijského hnutí vyloučena (vrátila se až po demontáži apartheidu, na barcelonské olympiádě v roce 1992) a na následujících zimních hrách, pořádaných v roce 1964 v rakouském Innsbrucku, Afrika opět chybí. Až v roce 1968, do francouzského Grenoble, vysílá svých pět sportovců Maroko. Všichni závodili v alpských disciplínách (slalom a obří slalom) a byli vybráni jako nejlepší z údajně dvou stovek registrovaných marockých lyžařů. Přijeli doprovázeni svým francouzským trenérem, ale dobový sportovní komentátor si neodpustil poznamenat, že jejich „první cesta v Grenoble vedla do obchodu s lyžemi, neboť v Maroku nemají kvalitní lyže.“ Zatímco počet afrických zemí startujících na letních olympiádách roste geometrickou řadou, na zimních hrách nastává

po marockém startu v roce 1968 pro Afriku dlouhodobý půst: Afrika chybí na olympijských hrách 1972 v japonském Sapporu, 1976 v rakouském Innsbrucku a afričtí sportovci seneobjevili ani na následujících zimních olympijských hrách, pořádaných v roce 1980 v americkém Lake Placidu.

V osmdesátých letech se ovšem počet zemí, účastnících se zimních olympijských her, začíná rychle zvyšovat a na hrách se od roku 1984 – bez přerušení – objevují pravidelně také africké země.

V Sarajevu v roce 1984, které výrazně překonalo rekord v počtu zúčastněných zemí (dosud 37 výprav, nyní 49 států), startuje poprvé sjezdař Lamine Guye ze Senegalu. Ve sjezdu je sice beznadějně poslední, ale v následujících letech se z něj stává olympijský nestor – startuje ještě na hrách 1988 a 1992. Barvy Egypta hájí 18letý sjezdař Gamil El Reedy. Celkový počet šesti startujících Afričanů doplňují čtyři sportovci z Maroka.

Na zimní hry 1988 v kanadském Calgary posílá své zástupce Maroko a Senegal.

Maroko i Senegal se objevují i za další čtyři roky ve francouzském Albertville, kde se mezi 64 výpravami představily opravdu všechny kontinenty. Maročané startují v běhu na lyžích na 10 kilometrů – a také v obřím slalomu, kde se jejich Hasan Matha postaral o neuvěřitelnou kurióznost, když byl na trati dojet (!) libanonským lyžařem, který startoval půl minuty po něm... Vcelku suverénně a daleko od posledních pozic projel olympijský sjezd mužů Alphonse Gomis ze Senegalu – dojel na 55. místě ze 72 startujících. Na startu her 1992 se objevuje – světe div se – také Svazijsko! Bílý inženýr Keith Fraser, sjezdař, mající skotský i svazijský pas (jeho rodiče se i s Keithem v jeho 4 letech přistěhovali do svazijské metropole Mbabane), se rozhodl figurovat v jednočlenné výpravě tohoto maličkého afrického království. Země, v níž on sám viděl snít jen jedenkrát v životě: „Byla to senzace, která se opakuje jedenkrát za století!“ Mezi čtyřmi africkými zeměmi, které v roce 1992 přijely do Albertville, se poprvé a zatím naposledy představilo Alžírsko.

V norském Lillehammeru v roce 1994, kde závodí již 67 zemí, má obnovenou premiéru Jihoafrická republika, startuje znovu Senegal.

Zimních olympijských her 1998 v Naganu se zúčastnila Jižní Afrika a poprvé v historii také Keňa. Stamiliony diváků měly možnost vidět v přímém přenosu během zahajovacího ceremoniálu mezi pěti světovými soubory zpívajícími Ódu na radost i sbor z Kapského Města. Olympijský oheň přinesl na stadion Angličan Moon, který přišel o nohu a ruku při explozi náslapné miny během mise v Mosambiku.

Na letošních hrách v americkém Salt Lake City startovali pouze tři Afričané – všichni tři lyžaři: z Keni, Jižní Afriky, zimní olympijskou premiéru měl Kamerun.

Jeho reprezentant, 30letý Isaac Menyoli si v urputnosti nezadal se slavnými kamerunskými fotbalovými lvy, kteří před dvěma lety vybojovali na letní olympiádě v Sydney fotbalové zlato. Výsledky byly ovšem podstatně slabší... Přenesme se znovu na zasněžené pláň dějiště sverských disciplín, do Soldier Hollow. Běží se rozběh na 1 500 m a Menyoli vyráží do bílé stopy – záběry černého lyžaře, odhodlaně bojujícího (bez obvyklé čepice a brýlí) se světovou špičkou, obletěly 19. února 2002 celý svět. V USA trénující Afričan doběhl do cíle a časomíra mu v jeho rozběhu naměřila čas 4:10.07; byl tedy pomalejší nežli většina žen – naše Kateřina Neumannová dojela na patnáctistovce téměř o celou minutu dříve... Ostatní exotické běžce ovšem tento obrovitý kamerunský architekt, usazený v Milwaukee ve státě Wisconsinu, porážel. Nechal za sebou soupeře z Tchaj-wanu, Irska, Kostariky a Nepálu.

Philip Boit z Keni je na rozdíl od Menyolih o běžecské stopě už pořádně ostříleným harcovníkem. Startoval už v Naganu, kde se stal historicky prvním keňským zimním olympioníkem (98. místo na 10 km klasicky v čase 47:25.5), nechyběl ani na mistrovství světa 1999 v rakouském Ramsau. Od Nagana na sobě pořádně zapracoval, na klasické desítky se zlepšil o více než 11 minut, postoupil o dvě desítky příček výše. Ale protože si vybral disciplíny, v nichž k závěrečným běhům nastupují jen ti borci, kteří uspěli v běžích předchozích (Afričané volí zásadně jen nejkratší běžecské disciplíny), z Utahu si, asi trochu nezasloužené, neodvážil žádnou klasifikovanou příčku.

Také jste v cíli olympijského slalomu viděli pestrobarevnou jihoafrickou vlaječku? Ani nejmladší z trojice Afričanů v Salt Lake City, jihoafrický sjezdař Alexander Heath, není na svazích žádným nováčkem. Také on se představil už v roce 1998 v Naganu (26. ve slalomu, nedokončený superobří slalom), startoval i na mistrovství světa 1999 a 2001. V Salt Lake City patřil tento obdivovatel Nelsona Mandely, žijící a trénující ve Waterville Valley v americkém New Hampshire, k nejpilnějším alpským lyžařům. Z pěti možných startů vynechal jediný – superobří slalom. A nedopadl nejhůř: zvládl kupříkladu obě kola základné olympijské slalomové tratě a v konečném pořadí slalomu obsadil ne nejhorší 28. místo. Z 34 dokončivších a před desítkami favoritů, kteří závod nezvládli, a v konečné klasifikaci tudíž nefigurovali.

Zatímco na letních olympijských hrách sbírá Afrika stále více a více medailí, v případě her zimních – pokud jde o úspěchy či rozsah účasti – žádný pokrok viditelný není. A mnohdy se zdá, že stávající generaci afrických zimních sportovců jde mnohdy spíše o medializaci své exotičnosti; tak jako kdysi britskému skokanovi na lyžích Eddiemu Edwardsovi, který předváděl ultraslabé výkony a právě díky nim se kolem něj točili novináři – a reklamní agentury. Poslední místa, technická neohrabanost, nemožnost, exotické „kokosy a banány“ na sněhu – to vše se dá dobře medializovat a v konečném efektu i dobře zpeněžit. Ostatně Philip Boit a jeho běžecká suita dostává od svých finských sponzorů statisíce dolarů...

Afrika získala na všech dosavadních olympijských hrách celkem 241 medailí: 69 zlatých, 77 stříbrných a 95 bronzových. Všechny byly vybojovány na letních hrách. Na zimních olympiádách nevybojoval černý kontinent ani jednu. Ba co víc, Afrika nezískala na žádných zimních hrách ani jedno „bodované“ místo, tedy umístění do šesté příčky. Počet afrických zemí startujících na zimních olympiádách neroste a nepočtení Afričané na bílých pláních si zhusta začínají libovat ve zmíněné „edwardsovské“ póze. Přesto Afrika na zimní hry patří. Olympijských kruhů je koneckončů pět

a nikde není psáno, že slavné logo má platit jenom v létě.

A případné zimní olympijské hry v Africe? Úvahy o nich zatím patří do říše utopií. Afrika zatím nikdy nepořádala ani hry letní (i když se o jejich přidělení v posledních letech konečně pokusila – viz neúspěšné kandidatury Kapského Města o hry v roce 2004 či Káhiry o olympiádu v roce 2008), v Africe se nekonají ani světové poháry či mistrovství světa v zimních sportech. Snad Maroko, Ifrane. Rekreační centrum ve výšce kolem 1 650 metrů nad mořem – domy v evropském stylu, sedlovité střechy – často provedené v barevně netradičních, tmavě zelených glazovaných taškách. A také centrum sportu: na stadionku na kraji města trénuje nejlepší atlet světa roku 2001, Maročan Hicham El Guerrouj, a také rumunští atleti. Ifrane a okolí je také centrem alpského lyžování, sněhu tu v zimě bývá dost. Takže někdy tady? Počkejme si...

AFRIČTÍ ÚČASTNÍCI ZIMNÍCH OLYMPIÁD

- 1960 – Jižní Afrika
- 1968 – Maroko
- 1984 – Maroko, Egypt, Senegal
- 1988 – Maroko, Senegal
- 1992 – Maroko, Senegal, Svazijsko, Alžírsko
- 1994 – Jižní Afrika, Senegal
- 1998 – Jižní Afrika, Keňa
- 2002 – Jižní Afrika, Keňa, Kamerun

AFRIČTÍ SPORTOVCI NA OLYMPIJSKÝCH HRÁCH 2000 V SALT LAKE

Philip Boit (Keňa), nar. 12. 12. 1971, 180 cm / 70 kg.

Běh na lyžích: kombinovaný závod 10 km klasicky a 10 km stíhací závod volnou technikou; doběhl na 80. místě z 83 dokončivších běžců v čase 36:21.2 (10 minut 14.4 sekund za vítězem) a do stíhacího závodu, do kterého postupovalo jen 60 nejlepších, se nekvalifikoval.

Běh na lyžích: sprint na 1 500 m; v rozběhu doběhl na 66. místě ze 71 dokončivších běžců v čase 3:51.47 (1 minuta 1.42 sekund za vítězem) a nekvalifikoval se do čtvrtfinálového běhu.

Isaac Menyoli (Kamerun), nar. 6. 8. 1972, 198 cm/54 kg.

Běh na lyžích: kombinovaný závod 10 km klasicky a 10km stíhací závod volnou technikou; doběhl na 83. místě (poslední ze všech dokončivších běžců) v čase 45:40.3 (19 minut 33.1 sekund za vítězem) a do stíhacího závodu, do kterého postupovalo jen 60 nejlepších, se nekvalifikoval.

Běh na lyžích: sprint na 1 500 m; v rozběhu doběhl na 67. místě ze 71 dokončivších běžců v čase 4:10.07 (1 minuta 20.00 sekund za vítězem) a nekvalifikoval se do čtvrtfinálového běhu. *Alexander Heath (J. Afrika)*, nar. 21. 9. 1978, 175 cm/73 kg.

Alpské lyžování: alpská kombinace; v první části kombinace (sjezd) dojel na 38. místě

v čase 1:47.27, slalomovou část nezvládl, a nebyl klasifikován.

Alpské lyžování: sjezd; dojel na 51. místě z 53 dokončivších sjezdařů v čase 1:48.84 (9.71 sekund za vítězem).

Alpské lyžování: obří slalom; dojel na 48. místě z 57 dokončivších slalomářů (I. kolo na 1:19.32, II. kolo za 1:17.95, celkový čas 2:37.27, 13.99 sekund za vítězem).

Alpské lyžování: slalom speciál; dojel na 28. místě z 34 dokončivších slalomářů (I. kolo na 56.37, II. kolo za 1:00.56, celkový čas 1:56.93, 15.87 sekund za vítězem).

**Vladimír Jorda
SPA, Olomouc**

Čtvrteční odpoledne v Zoologické a botanické zahradě v Plzni

Ve čtvrtek 25. dubna 2002 se konalo odpoledne se zvířaty v Zoologické zahradě v Plzni v rámci soutěže „Afrika dětskýma očima“.

Vzhledem k tomu, že zamračená obloha slibovala déšť, byla účast poněkud menší než na podobných akcích v loňském roce. Výtvarné soutěže se účastnilo 17 dětí a prohlídky zahrady s odborným průvodcem 11 dospělých. Kromě uplatnění svého výtvarného nadání měli mladí umělci možnost vidět některá zvířata opravdu z velmi malé vzdálenosti a někdy dokonce bez překopů a ochranných skel či mříží. A tak se nelze divit, že největší oblibu u dětí získali lemuři kata z lemuřího ostrova, kde se tato milá zvířátka pohybují mezi návštěvníky a zvědavě je okukují. Pro mnohé bylo největ-

ším zážitkem setkání s užovkou, neboť zde měly děti možnost dotknout se hadí kůže a přesvědčit se, že hadí nejsou vůbec slizší a jejich kůže je velmi příjemná.

Velké nadšení zbudila také mláďata, která byla dopoledne slavnostně křtěna, především oba druhy tamarinů. Ani ptačí říše nebyla opomenuta, a tak se mezi uměleckými díly objevilo také několik pštrosů. Celé odpoledne zakončilo krmení tučňáků. Počasí bylo nakonec velmi přívětivé a po celou dobu akce, která trvala tři hodiny, z nebe nespadla ani kapička.

**Jana Jiroušková
Společnost přátel Afriky**

Studie o československo-nigerijských vztazích

V čísle 1/2002 časopisu Historie a vojenství byla otištěna první část studie Karla Siebera o československo-nigerijských vztazích v období šedesátých let. Druhá část studie, která se bude zabývat především československou zahraniční politikou během války v Biafře, vyjde

v dalším čísle v červenci tohoto roku. Časopis Historie a vojenství, čtvrtletně vydávaný Historickým ústavem Armády České republiky, je k dostání v knihkupectví Krakatit v Jungmannově ulici v Praze.

Nigérie – černý obr Afriky

V říjnu roku 2000 byla do Nigérie vyslána skupina českých expertů. Kromě mé osoby, coby vedoucího-koordinátora, byli jejími členy mechanik a elektrikář. Naším úkolem bylo instalovat v šesti školách na různých místech země technické zařízení dodané z Česka. Celý pobyt se protáhnul do května roku 2001. Při práci jsme navázali přátelské vztahy s místními spolupracovníky. Díky nigerijským kolegům jsme mohli poznat přírodu, památky, zvyky, legendy a kulturu domorodců v zemi, kde se o turizmu zatím jen sní a kde bílý muž dosud budí rozruch. Podařilo se nám „nahlédnout pod pokličku“ a seznámit se blíže s nezvyklými jevy a snad jim i porozumět. Na chvíli jsme se stali součástí pravé černé Afriky. Po návratu do vlasti pak bylo pouze otázkou času, kdy nezaměnitelné africké zážitky vykristalují v knížku, která již byla odevzdána do tisku (vydavatel MZM Brno), aby mohla být představena při příležitosti připravované výstavy o africkém umění v Brně.

Poznávání Nigérie je pro Evropana naprosto výjimečným zážitkem, daným mimořádnou etnickou a kulturní různorodostí domorodého obyvatelstva, jakož i mnohotvárností krajiny a s tím související pestrostí flóry a fauny (velká africká zvířata najdeme v rezervacích). Pozornost zasluhují překvapivé archeologické nálezy z doby před naším letopočtem a z období středověku. Za exkurzí stojí starobylá města na severu, malebné domorodé vesničky v mnoha koutech země, barvitě trhy. Atraktivní jsou výtvoři dosud živého afrického umění, jež svou technickou i výtvarnou úroveň donutily Evropany revidovat názor o primitivnosti černošského umění. Výrobky tradičních řemesel jsou neméně pozoruhodné. Vnímavý cestovatel se vrací z návštěvy afrického obra zahlcen poznatky, kterých si váží o to více, že získání spolehlivých informací o tomto státě je jinak velmi obtížné.

Ivan Mrázek
Společnost přátel Afriky

Afromotivy. Čtyři roky v západní Africe.

Padesátka črt zachycuje brilantním způsobem nejrozličnější aspekty života v západní Africe, její africké obyvatele i mimoafrické

návštěvníky této části černého kontinentu. Pro každého našince, který kdy pobýval v Africe, je to literární lahůdka, a nejinak je tomu

i s lidmi toužícími černou Afriku navštívit. Je nasnadě, proč tomu tak je. Autor této čtivé knihy, PhDr. Vladimír Klíma, CSc. (narozen 11. 2. 1936), je předním českým afrikanistou, známým nejen v naší vlasti, ale i v zahraničí, kde se zúčastnil řady mezinárodních vědeckých konferencí. Je autorem i spoluautorem řady knih o Africe, jakož i článků a recenzí.

V letech 1966–1993 se zabýval výzkumem Afriky a africké literatury (tento obor přednášel rovněž na své alma mater FF UK v Praze) v Orientálním ústavu ČSAV (nyní AV ČR) v Praze. Od roku 1993 působil na Ministerstvu zahraničních věcí ČR a v letech 1995–1999 byl velvyslancem České republiky v Ghan-

ské republice s akreditací rovněž pro Togo a Burkina Faso. Klímovy „Afromotivy“ dokazují, že náš afrikanista-diplomat byl velmi pečlivým pozorovatelem v té krásné Ghaně, jejíž lid je proslulý svými upřímnými projevy přátelství vůči bělošským návštěvníkům z Evropy. Kniha afrických črt kolegy Vladimíra Klímy je nesporným přínosem původní české literatury, pojednávající o černém kontinentu. Autorovi patří dík všech českých afrofilů.

(Olomouc : Votobia, 2002, 204 s., 27 foto).

Josef Poláček
Společnost přátel Afriky

Dva pohledy na Blízký východ

V současnosti jsou na trhu dvě knihy hodné pozornosti věnované tragické situaci na Blízkém východě. Dva osobité pohledy na současnou realitu života v oblasti historické Palestiny. Jeden pohled je očima židovských přistěhovalců z bývalého Československa a nejen jich, druhý pohled pak očima Palestinců a nejen jich. Obě knížky se navzájem v mnohém doplňují a dokládají neshodnost vztahů, které je nutné co nejcitlivěji řešit.

Břetislav Olšer,
Krev na meči džihádu.
Český Těšín : Agave, 2001, 256 stran.

Podle charakteristiky vydavatele by měla být práce zaměřením nad vývojem islámského terorismu. Podle mého názoru jde však spíše o mozaikou nenaplněných lidských tužeb, hlubokých osudových ran a nekončícího kruhu pomsty na obou stranách konfliktu.

Jindřich Havlík, Návštěvou ve Svaté zemi.
Praha : Fortuna, 2002, 136 stran.

Tuto knihu vydavatel charakterizuje jako politický cestopis z neuralgického bodu zeměkoule. Domnívám se však, že se nejedná o politický cestopis. Tato drobná knížka doplněná autorovými ilustracemi je souborem kratičkových reportáží či povídek zapsaných během tří autorových návštěv Izraele a Palestinců.

Miroslav Houska
Společnost česko-arabská

Dramatický pŭlměšíc

Eduard Gombár, Dramatický pŭlměšíc – Sýrie, Líbye a Írán v procesu transformace.
Praha : Karolinum, 2001, 215 stran.

Kniha doc. Eduarda Gombára „Dramatický pŭlměšíc“ vydaná na konci roku 2001 v Na-

kladatelství Karolinum navazuje na autorovu publikační a pedagogickou činnost v Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK. Studie je věnována Sýrii, Líbyi a Íránu, tedy zemím, jež jsou trvale středem zájmu, pro svou výjimečnou a pro nezaspěčeného pozorovatele často nesrozumitelnou strukturu vnitřní i zahraniční

politiky a do jisté míry též ekonomiky. Vzhledem k tomu, že v posledních dvou desetiletích 20. století došlo ve světě k mnoha hlubokým změnám, jež působí na vývoj těchto zemí, je tato práce velmi potřebná. Tímto směrem byl rovněž namířen výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí České republiky nazvaný „Vliv změněné mezinárodní situace v 90. letech na postoje některých států Blízkého východu“, na němž autor spolupracoval.

Kniha je sice určena zejména odborné veřejnosti, avšak její přehlednost umožní všem zájemcům o dění v oblasti Blízkého východu a severní Afriky vytvořit si na základě souborně uspořádaných informací reálný obraz o sledovaných zemích v posledních letech.

Práce má především analytický charakter, tomu odpovídá užitá metoda i členění studie. Autor provedl charakteristiku každé ze sledovaných zemí formou hutných a stručných souborů dat a informací, které postihují objektivní geopolitické konstanty i proměnné a rovněž reálné fungování mocenských struktur každé ze sledovaných zemí.

V důsledku užití analytické metody a systému členění studie autor upustil od klasického historického výkladu na bázi chronologického přístupu. Vnitřní struktura jednotlivých kapitol má pro názornost tuto základní podobu: geopolitické a regionální postavení příslušné země, vnitropolitická struktura moci s důrazem na fungování mocenské pyramidy a „vnitřního kruhu“, zahraničněpolitické priority a mecha-

nismy, specifika vnitřní politiky (opozice, nástupnická otázka), zahraniční politiky (mezinárodní či jednostranné sankce) a hospodářské politiky (míra a perspektivy liberalizace ekonomiky). Analytický charakter jednotlivých kapitol je oživen komparativní metodou, užitou v úvodcích a závěrech jednotlivých kapitol, a podrobnějšími případovými studiemi, které umožňují hlubší sondu a plastičtější pohled na některé konkrétní problémy.

Studie, v níž byl s ohledem na charakter zpracování omezen vědecký poznámkový aparát, je doplněna rozsáhlým dokumentačním materiálem. Bibliografie obsahují klíčové odborné publikace vztahující se k jednotlivým zemím a dané problematice. V případě některých méně známých oblastí například u Libye mají hlubší historický záběr. Práce je doplněna stručnými biografiemi státníků, známých a vlivných osob, dále přehledy státníků a obsazení klíčových mocenských orgánů od počátku existence současného režimu (vyjma Libye, kde jsou funkce i jejich obsazení poněkud chaotické). Vlastní výklad je v práci doplněn mapkami a demografické tabulky byly s ohledem na dynamiku růstu obyvatel zařazeny pouze u Íránu a Sýrie. Práce rovněž obsahuje rozsáhlou bibliografii včetně zdrojů na Internetu.

Miroslav Houska
Společnost česko-arabská

Od 7. 6. 2002

je v Letohrádku královny Anny Belveder
v Královské zahradě Pražského hradu
zpřístupněna veřejnosti stálá expozice

Africké umění

dar pana Rainera Kreissla České republice

OTEVŘENO

denně od 10.00 do 18.00 hod.

ve čtvrtek do 20.00 hod.

Do konce října 2002

můžete shlédnout výstavu

Umění tropické Afriky

v pavilonu Anthropos

Moravského zemského muzea v Brně.

OTEVŘENO

denně (kromě pondělí) od 9.00 do 17.00 hod.

Výstavu pořádá Moravské zemské muzeum
ve spolupráci se Společností přátel Afriky.

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské

č. 2 – červen 2002, 10. ročník. Uzávěrka tohoto čísla byla 20. 5. 2002

Redakční rada: PhDr. JAROSLAV BUREŠ, CSc., Ak. sochař JIŘÍ ČERNOCH,
Doc. PhDr. EDUARD GOMBÁR, CSc., Mgr. MIROSLAV HOUSKA,
PhDr. JOSEF POLÁČEK, CSc., Doc. Ing. DANA ŠTEMBERGOVÁ, CSc.
PhDr. MARCELA PALÍŠKOVÁ, PAVLÍNA OČENÁŠKOVÁ

Návrh obálky: VLADIMÍR PECHAR
Uspořádala: Ing. MARIE HRUŠKOVÁ
Výroba: ESKIRA

Kontaktní adresa: **Jerevanská 7, 100 00 Praha 10, tel. (02) 71 73 12 59**

Společnost přátel Afriky – *webová stránka:* **spa.africaonline.cz**

– *e-mail:* **spa@africaonline.cz**

Společnost česko-arabská – *e-mail:* **czarabsoc@email.cz**